

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

ΕΤΟΣ ΕΒΔΟΜΟΝ — ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1891. — ΤΕΥΧΟΣ ΙΒ'

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΥΠΟ ΤΟΥ GEORGES VILLE ΠΡΟΤΑΘΕΝΤΟΣ ΧΗΜΙΚΟΥ
ΛΙΠΑΣΜΑΤΟΣ ΔΙΑ ΤΑΣ ΑΜΠΕΛΟΥΣ

Κύριε συντάκτη της «'Ακροπόλεως».

Ἐζητήσατέ τὴν γνώμην μου περὶ τοῦ προταθέντος ὑπὸ τοῦ Georges Ville χημικοῦ λιπάσματος διὰ τὰς ἀμπέλους τὰ θαυματουργὰ ἀποτελέσματα τοῦ ὁποίου παταγωδῶς ἐξυμνήθησαν ἐσχάτως ἐν τῇ παρισινῇ ἐφημερίδι Figaro.

Τὴν περὶ τοῦ λιπάσματος τούτου γνώμην μου τοσοῦτ' ἄλλοι εὐχαρίστως σπεύδω νὰ ἐκθέσω καὶ διὰ τῆς «'Ακροπόλεως» καθ' ὅσον πρόκειται περὶ ζητήματος ὅπερ συμφεροντολόγοι τινὲς ἤρχισαν ἀπὸ τινὸς νὰ ἐκμεταλλεύωνται καὶ παρ' ἡμῖν, βασιζόμενοι εἰς τὴν ἀγνοίαν ἣτις ἐν Ἑλλάδι ἐπικρατεῖ προκειμένου περὶ τοιούτων ζητημάτων καὶ εἰς τὴν ἔλλειψιν εἰδικοῦ περὶ χημικῶν λιπασμάτων νόμου.

Περὶ τῆς ἐν γένει χρήσεως παρ' ἡμῖν χημικῶν λιπασμάτων ἐξέθηκα κατ' ἐπανάληψιν καὶ ἐν ἐκτάσει τὰ δέοντα ἐν τῷ ὑπ' ἐμοῦ δημοσιευμένῳ μηνιαίῳ γεωργικῷ περιοδικῷ συγγράμματι «'Η Ἑλληνικὴ Γεωργία (*)». Εἰσὶ δὲ ἐν συνόψει τὰ ἐκτεθέντα τὰ ἑξῆς :

α'.) Τὰ χημικὰ λιπάσματα δὲν εἶνε κυριολεκτικῶς λιπάσματα, διότι οὐδέποτε περιέχουσι πᾶσας ἐκεῖνας τὰς οὐσίας ἃς

(*) Ἴδε «'Ελληνικὴν Γεωργίαν» 1890 σελ. 314, 383, 477 καὶ 1891 σελ. 23, 148.

τὰ ἀποκομιζόμενα ἀπὸ τοῦ ἀγροῦ προϊόντα ἀφαιροῦσιν ἀπὸ τοῦ ἐδάφους, στεροῦνται δὲ πάντοτε τῶν ἀπαραιτήτων πρὸς διατήρησιν τῆς γονιμότητος τοῦ ἐδάφους ὀργανικῶν οὐσιῶν.

2) Τὰ ὀργανικὰ λιπάσματα, ἢτοι αἱ πάντος εἴδους κοπρία κτλ. εἶνε τὰ κατ' ἐξοχὴν λιπάσματα, περικλείοντα πάσας τὰς οὐσίας αἰτινες διὰ τῆς καλλιεργείας ἀφαιροῦνται ἀπὸ τοῦ ἐδάφους· διὰ τῆς χρήσεως δὲ τῶν ὀργανικῶν λιπασμάτων ὄχι μόνον διατηρεῖται ἡ γονιμότης τῆς γῆς, ἀλλὰ καὶ αὐξάνεται.

3) Ἐφ' ὅσον εἰς τινα τόπον ἢ κόπρος τῶν αἰγοπροβάτων, ἢτις εἶνε ἡ ἀρίστη τῶν κοπριῶν, εὐρίσκεται πρὸς ὀκτῶ λεπτὰ κατ' ὀκτῶν οὐδὲ κἂν λόγος δέον νὰ γίνηται περὶ χημικῶν λιπασμάτων διότι αἱ λιπαντικαὶ οὐσίαι αἱ περιεχόμεναι εἰς μίαν ὀκτῶν κόπρον αἰγοπροβάτων εἶνε καὶ κατὰ ποῖον καὶ κατὰ ποσὸν ἀνώτεροι τῶν οὐσιῶν τῶν περιεχομένων εἰς χημικὸν λιπάσμα ἀξίας ὀκτῶ λεπτῶν· ἐπειδὴ δὲ οὐδαμοῦ τῆς Ἑλλάδος ἡ κόπρος τῶν αἰγοπροβάτων πληρῶνεται πλέον τῶν 5 λεπτῶν κατ' ὀκτῶν οὐδεὶς λόγος ὑπάρχει νὰ προσφύγωμεν εἰς τὴν χρῆσιν τῶν χημικῶν λιπασμάτων, τὰ ὅποια εἶνε δαπανηρότερα, δύσχρηστα καὶ δυσεξέλεγκτα.

4) Τὴν ἀπόλυτον χρῆσιν τῶν χημικῶν λιπασμάτων οὐδεὶς σοβαρὸς καὶ σεβόμενος ἑαυτὸν ἐπιστήμων συνιστᾷ. Πάντες συμβουλεύουσι τὴν χρῆσιν τῶν λιπασμάτων τούτων εἰς ὠρισμένας μόνον περιστάσεις καὶ πάντοτε ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν ὀργανικῶν, ἢτοι τῶν κοπριῶν ἢ τῶν φυτικῶν λιπασμάτων.

5) Ἡ χρῆσις τῶν χημικῶν λιπασμάτων ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῶν ὀργανικῶν εἶνε ὠφέλιμος καὶ συμφέρουσα εἰς ἐκείνας τὰς χώρας ὧν τὸ κλίμα εἶνε διάφορον τοῦ τῆς Ἑλλάδος ἐν γένει, ἐνθα οἱ καλλιεργηταὶ εἶνε μᾶλλον ἀνεπτυγμένοι καὶ προσεκτικώτεροι τῶν ἡμετέρων, ἐνθα ὑπάρχουσι πρόχειρα τὰ μέσα ὅπως ἕκαστος κτηματίας δύναται νὰ γνωρίσῃ τὴν σύστασιν, ἕκαστου σχεδὸν στρέμματος τοῦ κτήματος αὐτοῦ, καὶ νὰ ἐξελέγξῃ τὴν ποιότητα τοῦ λιπάσματος, καὶ πρωτίστως ἐνθα αἱ κοπρία εἶνε σπανιώταται καὶ ἐπομένως δαπανηρόταται ἐνεκα τῆς ἐφ' ἀπάσης τῆς χώρας ἐπεκτάσεως τῆς καλλιεργείας καὶ τῆς ὡς ἐκ τῆς πυ-

κνότητος τοῦ πληθυσμοῦ μὴ ἐφαρμογῆς τῆς ἀγροναπαύσεως.

6) Εἰς τὰς χώρας ἐνθα τὸ κλίμα εἶνε ἄστατον, ἐνθα δὲν εἶνε κανονικαὶ αἰέποχαὶ τῶν βροχῶν καὶ τῆς ξηρασίας, ἢ χρῆσις τῶν χημικῶν λιπασμάτων σπανίως ἐπιτυγχάνει. Αἱ δυνατὸν δὲ νὰ παρατηρηθῶσι σπάνια ἐπιτυχία τῆς ἀποκλειστικῆς χρήσεως τῶν χημικῶν λιπασμάτων ἐπὶ τέλους ἔχουσι πάντοτε συνέπειαν τὴν στέρωσιν τοῦ ἐδάφους.

7) Ἐπειδὴ τὰ χημικὰ λιπάσματα εἶνε οὐσίαι τῶν ὁποίων ἡ ἀξία δέον νὰ κανονίζηται ἐπὶ τῇ βάσει τῆς εἰς ἄζωτον, κάλιον καὶ φώσφορον περιεκτικότητος αὐτῶν, καὶ ἐπειδὴ τὴν κατὰ πᾶσότητα καὶ ποιότητα τῶν οὐσιῶν τούτων περιεκτικότητα τοῦ λιπάσματος δὲν δύναται ὁ ἀγοραστὴς νὰ ἐκτιμήσῃ ἐκ τῆς ἀπλῆς ὀψεως τοῦ ἐμπορεύματος, πανταχοῦ ἐπαρουσιάσθησαν λιπασματοκαπήλοι, οἵτινες ἐπωφελοῦμενοι τῆς ἀδυναμίας ταύτης τοῦ ἀγοραστοῦ πωλοῦσιν αὐτῷ εἰς ὑπερόγκους ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τιμὰς ἀγνὸν πολλάκις χῶμα ἀντὶ ἐκλεκτοῦ δῆθεν χημικοῦ λιπάσματος. Πρὸς πρόληψιν τῆς καταχρήσεως ταύτης, εἰς τὰς χώρας ἐνθα δι' οὐς λόγους ἀνεφέραμεν ἀνωτέρω γίνεται χρῆσις χημικῶν λιπασμάτων, ἐψηφίσθησαν αὐστηρότατοι νόμοι (ἀλλὰ νόμοι ἐφαρμοζόμενοι) συμφῶνως πρὸς τοὺς ὁποίους τιμωροῦνται διὰ προσίμου καὶ φυλακίσεως οἱ ἀπατεῶνες. Δυστυχῶς ὁμως ἡ πείρα ἀπέδειξεν ὅτι ὡς ἐκ τῆς φύσεως τοῦ ἐμπορεύματος καὶ τῶν ἀγοραστῶν, οἵτινες σπανίως σπεύδουσι νὰ καταγγείλωσι τοὺς ἀπατήσαντας αὐτοὺς λιπασματοκαπήλους, οἱ κύριοι οὗτοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον διαφεύγουσι τοὺς ὄνυχας τῆς δικαιοσύνης καὶ ἐπομένως πλουτίζουν δαπάναις τῶν ἀπλοϊκῶν καλλιεργητῶν καὶ τῶν ἐπιπολαίων νεωτεριστῶν.

Οὗτοι εἶνε οἱ κύριοι λόγοι ἐνεκα τῶν ὁποίων φρονοῦμεν ὅτι δὲν ἐπῆλθεν εἰσέτι ἡ ὥρα τῆς χρήσεως τῶν χημικῶν λιπασμάτων παρ' ἡμῖν.

Καὶ πράγματι, τοῦλάχιστον παράλογος ἦθελε θεωρηθῆ ἕκείνος ὅστις θὰ ἐπέμενεν ὑπαστηρίζων τὴν χρῆσιν τῶν χημικῶν λιπασμάτων ὅταν ἐμάνθανεν ὅτι, ἐλλείψει χειρῶν μόνον τὸ τρίτον τῶν καλλιεργησίμων γαιῶν τῆς Ἑλλάδος καλλιεργοῦνται

ἤδη, ὅτι εἰς τὰς πλείστας τῶν καλλιεργουμένων τούτων γαιῶν, οὐχὶ ἔνεκα ἀγνοίας τῆς γονιμοποιουῦ δυνάμεως τῶν λιπασμάτων, ἀλλ' ἔνεκα ἐλλείψεως χειρῶν, ἐφαρμόζεται τὸ σύστημα τῆς ἀγροναπαύσεως, ὅπερ ὡς γνωστὸν ἀντικαθιστᾷ κατὰ μέγα μέρος τὴν λίπανσιν: ὅτι εἰς τὰς φυτείας καὶ τοὺς κήπους, τὰς μόνας λιπαινομένας παρ' ἡμῶν ἐκτάσεις, οὐδὲ τὸ δέκατον τῶν παραγομένων ἐν τῷ τόπῳ κοπριῶν χρησιμοποιεῖται—τὰ ἕτερα ἐννέα δέκατα τῶν παραγομένων κοπριῶν ὑπὸ πλεόν τῶν ἑπτὰ ἑκατομμυρίων κτηνῶν καὶ δύο ἑκατομμυρίων ἀνθρώπων φέρονται κατ' ἔτος εἰς τὴν θάλασσαν σαρωνόμενα εἰς τοὺς ποταμοὺς καὶ τὰ ρεύματα ὑπὸ τῶν βροχῶν, ἢ φυλάσσονται εἰς τοὺς βόθρους τῶν πόλεων πρὸς βλάβην τῆς υγείας τῶν κατοίκων.—Θὰ ἐθεωρεῖτο τέλος παράλογος ὁ ἐξακολουθῶν νὰ ὑποστηρίξη τὴν παρ' ἡμῶν χρῆσιν χημικῶν λιπασμάτων, ὅταν ἐμάνθανεν ὅτι μέγιστα ποσὰ ἄλλων ὀργανικῶν οὐσιῶν, οἷον σαριδίων, φυκῶν καὶ ἑτέρων φυτικῶν ἢ ζωικῶν λειψάνων μένουσι παντελῶς σχεδὸν ἀχρησιμοποίητα.

Σημειώτεον δὲ ὅτι πᾶσαι αἱ ὀργανικαὶ αὐταὶ οὐσίαι καὶ αἱ κοπρίαὶ αἰτινὲς ἀποτελοῦσιν ἄριστα λιπάσματα, δὲν χρησιμοποιοῦνται ἀφ' ἑνὸς μὲν ἔνεκα τῆς ἐπικρατούσης ἀγνοίας περὶ τῆς χρησιμότητός τινων ἐξ αὐτῶν καὶ ἀφ' ἑτέρου ἔνεκα τῆς μὴ προσφορᾶς τῆς πραγματικῆς ἀξίας των καὶ ἰδίως προκειμένου περὶ τῆς κόπρου αἰγοπροβάτων, τῆς φουσκῆς, ἣτις ἀποτελεῖ τὸ ἄριστον τῶν λιπασμάτων διὰ τὴν ἀμπελον.

Σημειώτεον δὲ ὅτι τῆς αὐτῆς κοπρίας (φουσκῆς) παράγεται κατ' ἔτος ἐν Ἑλλάδι πολὺ περισσοτέρως παρ' ὅση ἀπαιτεῖται πρὸς ἀφθονον λίπανσιν ἀπασῶν τῶν φυτειῶν τῆς χώρας, ἐν τούτοις μένει κατὰ τὸ πλεῖστον ἀχρησιμοποίητος διότι ἡ προσφερόμενη δι' αὐτὴν τιμὴ εἶνε πολλάκις κατωτέρα τῆς ἀπαιτούμενης δαπάνης πρὸς μεταφορὰν αὐτῆς ἀπὸ τοῦ ποιμνιοστασίου εἰς τὸ κτήμα.

Εἰς οὐδένα λοιπὸν Ἑλληνα σταφιδοκτηματῖαν ἐπιτρέπεται νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι δὲν εὐρίσκει φουσκὴν, διότι οὐδεὶς εἰσέτι προσφέρειν οὔτε κατὰ προσέγγισιν τὴν πραγματικὴν αὐτῆς ἀξίαν.

Εἶνε πολὺ συμφορώτερον, ὑπὸ πᾶσων ἐποψιν, νὰ πληρωθῇ ἡ φουσκὴ πρὸς ὀκτὼ λεπτὰ κατ' ὄκταν—τιμὴν εἰς ἣν ἀγοράζουσιν αὐτὴν κατὰ προτίμησιν οἱ ἀμπελοκτήμονες τῆς μεσημβρινῆς Γαλλίας, ἐνθα τὰ χημικὰ λιπάσματα εὐρίσκονται καὶ εὐθηνότερα καὶ γνησιώτερα—παρὰ τὰ ἀγνώστου προελεύσεως καὶ περιεκτικότητος χημικὰ λιπάσματα, ἅτινα ἀπὸ τινος προσφέρονται εἰς τοὺς ἡμετέρους κτηματῖας πρὸς 28 λεπτὰ κατ' ὄκταν. Τίς τῶν ἡμετέρων κτηματιῶν προσφέρει ποτε πλεόν τῶν τεσσάρων λεπτῶν κατ' ὄκταν διὰ τὴν φουσκὴν; Εἰς τὰ περὶ τὰς Πάτρας κτήματα, ἐνθα ἡ ζήτησις λιπασμάτων εἶνε μεγαλητέρα καὶ ἐπομένως ἡ τιμὴ αὐτῶν ἀνωτάτη, ἡ φουσκὴ οὐδέποτε στοιχίζει τῷ κτηματῖα πλεόν τῶν τεσσάρων λεπτῶν κατ' ὄκταν παραδοτέα εἰς τὸ κτήμα. Προσφέρατε λοιπὸν πέντε λεπτὰ κατ' ὄκταν, προσφέρατε ἕξ ἢ ἑπτὰ καὶ θὰ ἴδῃτε ἀμέσως μεταφερόμενα φορτῖα ὀλόκληρα κόπρου αἰγοπροβάτων ἐκ τῶν παμπληθῶν ποιμνιοστασιῶν τῆς Στερεᾶς, ἐνθα σήμερον ἡ κόπρος αὐτῆ, ἔνεκα τῆς μὴ προσφορᾶς ἱκανοποιητικῆς τιμῆς, μένει ἀχρησιμοποίητος.

Ἄλλ' ἄς ἔλθωμεν εἰς τὸ προκείμενον: πρόκειται περὶ τοῦ ἐν τῷ ὑπὸ τοῦ G. Ville προτεινόμενου ὡς θαυματουργόν χημικόν λιπάσμα διὰ τὴν ἀμπελον ἦνε τοιοῦτον.

Ἡ ἐπιστήμη, καὶ ἰδίως ἡ γεωργικὴ ἐπιστήμη, ὀφείλει ὁμολογουμένως πολλὰ εἰς τὸν G. Ville, ὅστις εἶνε ἀναντιρρήτως ἄριστος χημικός. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν φαίνεται νὰ τὸν ἐμποδίξῃ ἀπὸ τοῦ νὰ εἴη καὶ κρᾶτιστος συμπερονολόγος. Περὶ τῆς ἐλαστικότητος τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς ἀμφιβόλου φύσεως πολλῶν γνωμῶν τοῦ ἐπιστήμονος τούτου διηγοῦνται πολλά, ἐν οἷς καὶ τὸ ἐξῆς νοστιμώτατον, ὅπερ ἀναφέρει πῶς ὁ διάσημος Pétermann, διευθυντῆς τοῦ γεωργικοῦ σταθμοῦ τοῦ Gembloux.

Ὁ G. Ville, προκειμένου νὰ ὑποστηρίξῃ διὰ πειράματος τὴν θεωρίαν ὅτι τὰ φυτὰ λαμβάνουσι τὸ ἀναγκασιῶν αὐτοῖς ἄζωτον ἀπὸ τῆς ἀτμοσφαιρας ἐκαλλιέργησε φυτὸν τι εἰς ἔδαφος ἑτερογενῆ οἰασθῆποτε ἄζωτούχου οὐσίας· ὅταν δὲ εἶδεν ὅτι τὰ πράγματα δὲν ἔβαινον κατ' εὐχὴν, ὅτι δηλαδή, τὸ φυτὸν δὲν

ἠδύνατο νὰ προκόψῃ εἰς ἔδαφος ἐστερημένον ἀζώτου, ἀπεφά-
σισεν, ὅπως ἐξαπατήσῃ τοὺς ἐπιβλέποντας ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ
τὴν πρόοδον τοῦ πειράματος, νὰ προσθήσῃ τὸ ἀναγκαῖον δια-
τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ φυτοῦ ἀζώτον οὐρῶν ἐν τῷ δοχείῳ ἐν ᾧ ἐ-
φύετο τοῦτο. Ἀλλ' ὁ βοηθὸς του τὸν συνέλαβεν ἐπ' αὐτοφώ-
ρω καὶ διέδωκε τὸ πρᾶγμα πρὸς μεγίστην εὐχαρίστησιν τῶν
ἀντιφρονούντων. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ βέβαιον εἶνε ὅτι ὁ
Georges Ville προκειμένου περὶ χημικῶν λιπασμάτων ἐγνοεῖ
νὰ ἐργάζεται ὄχι μόνον μετὰ τὸ ἀζημιωτόν του ἀλλὰ καὶ πρὸς
ζημίαν τρίτων καὶ ἰδίως τῶν τῆς γεωργικῆς τάξεως. Ἀλλ'
εἰς τὴν Γαλλίαν τὰ τοιαῦτα [δὲν ἐπιτυγχάνουσιν εὐκόλως, δι-
ὅ ἀπὸ τῆς ἐν τῷ Figaro δημοσιεύσεως τοῦ ἄρθρου ἐν ᾧ ἐκ-
θειάζεται ἡ ἀποτελεσματικότης τῶν ὑπὸ τοῦ Georges Ville
προτεινομένων χημικῶν λιπασμάτων ἀνάστατος ἐγένετο ἁπασα
ἡ ἐπιστημονικὴ γεωργικὴ τάξις τῆς χώρας ταύτης, γεωργοὶ
δὲ σύλλογοι καὶ ἐγκριτώτατα γεωργικὰ περιοδικὰ συγγράμματα
δημοσιεύουσιν ἄρθρα ἐπὶ ἄρθρων δι' ὧν μετ' ἀπάσης ἐκείνης
τῆς γαλλικῆς λεπτότητος εἰδοποιοῦσι τοὺς ἐνδιαφερομένους νὰ
προφυλάσσωνται ἀπὸ τῆς παγίδος.

Ἀντὶ λοιπὸν πάσης ἄλλης ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος
κρίσεώς μου νομίζω προτιμότερον νὰ παραθέσω ἐνταῦθα ἐν με-
ταφράσει δύο ἐκ τῶν ἐν λόγῳ ἄρθρων. Ἴδου ταῦτα:

α'.) Ἐκ τοῦ Journal de l'agriculture τῆς 11 Νοεμβρίου
ε. ε' (σελ. 915).

«**Μία νομιζομένη γεωργικὴ ἀναστάσις.**—Οἱ
ἀναγνώσται ἡμῶν γινώσκουσιν ὅτι δὲν ἀγαπῶμεν νὰ προσβάλ-
λωμεν ὅλον δὴπότε οἱ φίλοι τῆς πολεμικῆς καὶ τῶν σκανδα-
λων δὲν θὰ εὐρωσὶ τροφὴν εἰς τὰς στήλας ἡμῶν ὅταν ἀκούω-
μεν διατυπομένας διάβεβαιώσεις αἰτινες φαίνονται ψευδεῖς ἢ
ἀνακριβεῖς, ἀρκούμεθα νὰ παρερχώμεθα καὶ νὰ μὴ ὀμιλῶμεν
περὶ αὐτῶν. Ἀλλ' ὅταν ἔχωμεν τὴν τιμὴν νὰ ὀμιλῶμεν πρὸς
καλλιεργητὰς, ὑπάρχουσι γεγονότα πρὸς τῶν ὁποίων εἶνε ἀδύνα-
τον νὰ σιωπήσωμεν, καθότι ἡ σιωπὴ θὰ ἐξελαμβάνετο εὐκόλως
ὡς ἐπιδοκιμασία.

«Τὸ Figaro τῆς 10 Ὀκτωβρίου ἀφιέρου ὁλόκληρον παράρ-
τημα εἰς τὸν κ. Georges Ville καὶ εἰς τὰς γεωργικὰς θεωρίας
του, καλύπτον φυσικῶς καὶ τὸν μὲν καὶ τὰς δὲ δι' ἀνθίων δι-
θυραμβικῶν. Τὸ ἄρθρον τοῦτο, προφανῶς ἐμπνευσθὲν παρ' ἐ-
κείνου εἰς ἴδν ἀφιερῶτο, διήγειρε δικαίαν ταραχὴν γεωργικοί
τινὲς σύλλογοι ἔκριναν καλὸν νὰ καταχωρίσωσιν ἐν τοῖς ἐαυτῶν
«Δελτίοις» δικαιοτάτας διαμαρτυρίας. Ἴδου μία ἐξ αὐτῶν,
ἣν δανειζόμεθα ἐκ τοῦ «Δελτίου τοῦ γεωργικοῦ ἐπιμελητηρίου
τοῦ διαμερίσματος Château-Thierry» καὶ ἣτις φέρει τίτλον
Ἡ γεωργία καὶ αἱ φαντασιοπληξίαι τῆς ἐφημερίδογραφίας.

Ἐγνωρίζεται ὅτι ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον δὲν ἀξιῶμεν νὰ περιλάβω-
μεν τὴν εἰδικὴν γεωργικὴν δημοσιογραφίαν ἣτις τοσοῦτον συνήργησεν
εἰς τὴν διάδοσιν καλῶν καλλιεργητικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν μεθόδων
ἐφηρμοσμένων εἰς τὴν πρόοδον τῆς γεωργίας. Αἱ ἐκδουλεύσεις αὐτῆς
εἶνε ἀναμφισβήτητοι. Μετὰ τῶν γεωργικῶν σχολῶν τῶν διαφόρων
βαθμῶν αὐτὴ εἰνε εἰς τῶν ἰσχυροτάτων μοχλῶν τῆς εἰς τὰ πρόσω
πορείας τῆς μεγάλης βιομηχανίας τοῦ ἐδάφους. Ἐννοοῦμεν μόνον τὴν
ἡμερησίαν πολιτικὴν καὶ φιλολογικὴν δημοσιογραφίαν—γεωργικὴν δὲ
μόνον ἐν στιγμαῖς ἀνίας.

«Εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην ὑπάγεται καὶ τὸ Figaro, φύλλον φι-
λολογικώτατον, καὶ ἔχον καλλίστας πληροφορίας, ὡς λέγεται, ἀλλὰ
τοῦ ὁποίου ἡ ἐν τῇ γεωργίᾳ ἀρμοδιότης εἶνε βεβαίως λίαν ἀμφίβολος.

«Εἰς τὴν ἐφημερίδα ταύτην τῆς 10 Ὀκτωβρίου, ἀφισρωμένην εἰς
τὸν διάσημον ἀγρονομοχημικόν κ. G. Ville, τὸ ἀριστοκρατικὸν τοῦτο
ὄργανον προβάλλει θεωρίας καὶ διατυποῖ κρίσεις ὅπως χιμαιρικός, ὡς
προσθέσωμεν δὲ καὶ ὅπως ἀδίκους.

«Ὁ συγγραφεὺς τοῦ ἐν λόγῳ ἄρθρου ἀφοῦ διαβεβαίωσεν ὅτι ἡ γεω-
ργία δὲν ἔχαμεν οὔτε βῆμα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς καθ' ἣν ἔζων ὁ Βυφῶν,
ὁ Βολταῖρος ἢ ὁ Λαβουαζιέρος καὶ ὅτι ἔμεινεν εἰς τὸ ὀπισθοδρομικὸν
σημεῖον εἰς δευτέρα κατὰ τὸ 1750, ἐπιπροστίθησι:

«Τὶ νὰ εἰπωμεν περὶ τοῦ ἔργου τοῦ κυρίου Georges Ville, ὅπερ σκοπὸν ἔ-
χει—ὡς ἀπλούστατα—ν' ἀποσπάσῃ τὴν γεωργίαν, τὴν τροφὸν ταύτην τῆς
ἀνθρωπότητος, ἀπὸ τοῦ ἀγόνου ἐμπειρισμοῦ, καὶ νὰ διδάξῃ αὐτὴν νὰ κατασκευ-
άζῃ μεθόδικῶς ἐκ παντοίων μερῶν πάντα ἐν γένει τὰ ὀφελίμα φυτὰ, νὰ κανο-
νίσῃ δὲ ἐκ τῶν προτέρων τὴν πρόσοδον ἐν ποσότητι καὶ ποιότητι, νὰ κατα-
σκευάζῃ ἐν ἐνὶ λόγῳ κάρναβιν καὶ σίτον, σακχαρότευτλα καὶ ἐλαιοκράμβην, γε-
ώμηλα ἢ βόδα, φασιόλους ἢ σταφυλάς, ἀπολύτως ὡς ἠθέλομεν κατασκευάσει
σάπωνα, ὕελον, πλίνθους, βιτριόλιον ἢ ἐλβετικὸν τυρὸν; Τὶ νὰ εἰπωμεν περὶ

Έργου ὑπερτείνει νὰ μεταμορφώσῃ ἀγρούς, ὀπιώρωνας καὶ κήπευς εἰς τόσα ἐν ὑπαίθρῳ μηχανουργεῖα, βουστηματικά καὶ εὐπειθῆ, εἰς ἕκαστον κλάδον τῶν ἀποίων, παριστῶντα [οὕτως εἶπειν τὴν κερκίδα ἢ τὴν ἀτρακτον, τὰ πάντα θὰ προβλέπωνται καὶ θὰ προλαμβάνωνται, τὰ πάντα θὰ ἐκτελώνται κατὰ βάρος, κατὰ μέτρον καὶ καθ' ὑπολογισμόν; Τί νὰ εἰπώμεν περὶ ἔργου τοῦ ὀποίου τὸ ἀγώτατον συμπέρασμα ἀναγγέλλεται ὡς μάλλον νὰ ἦνε, δια τῆς πολλαπλασιαστικῆς τοῦ ἀρτου, τοῦ κρέατος καὶ τοῦ οἴνου, ὁ θεσμός τοῦ ἀφθόνου καὶ εὐθηνοῦ βίου καὶ τὸ τέλος τῶν κοινωνικῶν ἐρίδων;

«Πάντα ταῦτα οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ ἡ θεωρία τῶν χημικῶν λιπασμάτων, καὶ τοιαῦτα τῶν εἶνε αἱ μυθώδεις ἐλπίδες τὰς ὁποίας αὐτὴ φέρει εἰς τὰ σπλάγχνα αὐτῆς.»

«Ἐξακολουθεῖ δὲ οὕτω ἐπὶ δεκαπέντε μακρὰς στήλας, πλήρες κατηγορητήριον κατὰ τῶν καλλιεργητῶν, κατὰ τῆς κοπρίας καὶ κατὰ τῶν κτηνῶν, αἰτίων ἀκαταπαύστων καὶ ὀλεθρίων φθῆς καὶ ἀστροφῆς τῶν ἀμαθῶν ἐκμεταλλευτῶν τῆς γῆς τῆς Γαλλίας.»

«Θὰ ἠδύνατό τις νὰ μοὶ παρατηρήσῃ ὅτι πάντα ταῦτα δὲν ἔχουσι μεγάλην σημασίαν· ὅτι ἡ ἐφημερίς, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκτυλίσσονται μετὰ τοσαύτης αὐταρεσκείας, δὲν ἀναγινώσκεται ὑπὸ τοῦ ἀγροτικού κόσμου, καὶ δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ληφθῶσιν ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψίν αἱ ὑπερχιμερικαὶ αὐτῆς διαβεβαιώσεις.»

«Ἐν τούτοις αἱ τοιαῦτα διαβεβαιώσεις, πλήν τοῦ εἶνε ψευδεῖς καὶ προσβλητικαὶ δι' ὀλόκληρον ἐργατικὴν τάξιν, ἐμπνευσμένην ὑπὸ τοῦ πνεύματος τῆς προόδου, ἔχουσι τὸ σπουδαιότατον τοῦτο ἀτόπημα ὅτι προδιαθέτουσι τοὺς γαιοκτήμονας ἐναντίον τῶν ἀγροκόμων τῶν καὶ φέρουσιν αὐτοὺς τούτους τοὺς ἰδιοκτήτας εἰς ἐντελεστικότητα πλάνην περὶ τῶν πρακτικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς καλλιεργείας· τοὺς ἐκθέτουσι δὲ εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ ἐπιχειρῶσι δοκιμὰς ἀπ' εὐθείας· βασιζόμενοι ἐπὶ τῶν σφαλερῶν τούτων δεδομένων καὶ ἐπὶ τῇ ἐλπίδι μεγάλων κερδῶν, τὰ ὁποῖα δὲν θὰ ἐβλεπον ποτὲ εἰμὴ ἐν ἀπόπτῳ καὶ ἀσυλλήπτῳ κατοπτρισμῷ.»

«Βεβαίως τὰ χημικὰ λιπάσματα εἶνε πολύτιμα· ἀλλὰ, μέχρι νέω τέρως βεβαιώσεως, φρόνιμον εἶνε νὰ μὴ τὰ θεωρῶμεν εἰμὴ ὡς συμπληρωματικά μέσα προωρισμένα εἰς τὸ νὰ ἀντισταθμίσωσι τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὴν τακτικὴν αὐξήσιν τῶν φυτῶν στοιχεῖα. Εἰς τινὰς περιπτώσεις, εἰδικὰς καὶ ἰδιαιτέρας, δύνανται νὰ ἐπαρκῶσιν ἐπὶ περιόδους μάλλον ἢ ἥττον μακρὰς εἰς τὴν φυτικὴν παραγωγὴν, ἀλλὰ φρονούμεν ὅτι θὰ ἦτο ἀσύνετον νὰ τὰ θεωρῶμεν ὡς καθολικὴν πανάκειαν συμπληροῦσαν καὶ ἀντικαθιστῶσαν πάσας τὰς ἄλλας γονιμοποιούσας οὐσίας (τὰς κοπρίας).»

«Ἡδυνάμεθα ἀκριβῶς νὰ ἀναφέρωμεν τὰς δοκιμὰς τοῦ κ. Georges»

Ville ἐν τῇ μεγάλῃ καλλιεργείᾳ· δὲν θέλομεν ὁμῶς νὰ ἐκταθῶμεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, περιοριζόμενοι γὰρ συστήσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας τῶν παρισινῶν ἐφημερίδων, νὰ προσέχωσι κατὰ τῶν γεωργικῶν θεωριῶν τὰς ὁποίας αὐταὶ προβάλλουσι διὰ μακρῶν περιόδων πεπληρωμένων ἐκ φράσεων πομπωδῶν.»

«Αἱ ἀνωτέρω παρατηρήσεις εἶνε ὀρθόταται· συντεταγμέναι μὲ ὕψος μεμετρημένον ἀρλουσίῳ, ὅπως προφυλάξωσι τοὺς καλλιεργητὰς κατὰ τῶν ὑπερβολῶν δε παρουσιάζει αὐτοῖς τὸ Figaro. Ἐν τούτοις τὸ ἀρθρον τοῦτο τοῦ Figaro ἐμφανίζεται ἐκ γένου ὑπὸ ἄλληνι μὀρφῆν, καὶ ἀλλοκότως ἐξωγκωμένον· ἐδημοσιεύθη εἰς φυλλάδιον γέξ 88 σελίδων, ὑπὸ τὸν τίτλον Πῶς ἡ Γαλλία δύναται νὰ θρέψῃ ἑκατὸν ἑκατομμύρια κατοίκων; Γεωργικὴ ἀναστάσις. Ὁ Γεώργιος Βιλ καὶ τὰ χημικὰ λιπάσματα, ὑπὸ Αἰμιλίου Γωπιέ (τοῦ Figaro). Ὁ συγγραφεὺς τοῦ φυλλάδιου δὲν εἶνε βεβαίως ὑπεύθυνος διὰ τὰς ἐν αὐτῷ περιεχομένας ἐκκεντρικότητας· ὁ ὑπόβουλος ὁμῶς αὐτοῦ σχηματίζει ἀλλόκοτον γνώμην περὶ τῶν γεωργῶν ἐὰν φαντάζεται ὅτι ἀρκεὶ σήμερον νὰ διαβεβαιώσῃ τίς τι διατυμπανίζων αὐτὸ βορυβωδῶς διὰ νὰ πιστευθῇ ὁ λόγος τοῦ. Ὁ κ. Georges Ville προσέφερε μεγίστην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν γεωργικὴν πρόοδον ζητήσας νὰ διαδώσῃ τὴν χρῆσιν τῶν χημικῶν λιπασμάτων δι' ὅλων τῶν εἰς τὴν ἐξουσίαν τοῦ μέσων (καὶ τὰ μέσα ταῦτα τῷ παρεσχέθησαν ἀφθονα, καὶ ἀφθονώτερα μάλιστα, παρὰ εἰς πάντα ἄλλον ἐπιστήμωνα), τὸ ἀναγνωρίζομεν, τὸ διακηρύττομεν διαπερυσίως. Ἐχειδμῶς τὸ μέγα ἄδικο νὰ ἐπιμένῃ ἀγνοῶν ὅτι ἡ γεωργικὴ ἐπιστήμη ὑπῆρχε πρὸ αὐτοῦ, ὅτι προώδευσεν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν πρώτων αὐτοῦ διαλέξεων ἐν Vincennes, καὶ ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀποδίδῃ εἰς ἑαυτὸν τὰς ἐργασίας τῶν ἄλλων, ὧν μάλιστα ποιῆται χρῆσιν· ἔχει τὸ ἄδικο ὡσαύτως νὰ ἀναβαίῃ ἐπὶ ἀνάβαθρου ὅπως ὀμιλήσῃ πρὸς τὸν ἐκθαμβῶν κόσμον. Ἡ ἐπιστήμη δὲν κἀμένει ἐν γένει ποσοῦτον πᾶταγον· ἔχει τὸν τρόπον πολὺ μετριοφρονέστερον. Ὁ πεπαιδευμένος καλλιεργητῆς δὲν

(*) Ὁ συγγραφεὺς ἐννοεῖ τὰς παντοίας εὐκολίας ἅς αἱ κατὰ καιροὺς γαλλικαὶ κυβερνήσεις παρέσχον τῷ G. Ville.

θα σας πιστεύσει πλέον, όταν θα τῷ ἐπαναλάβετε, και πάλιν ὅτι ἡ γῆ εἶνε ἀπλῶς τῆ ὑποστήριγμα τῆς βλαστήσεως, κτλ. (*) Ὁ καλλιεργῆτης θα ὑψώσῃ τοὺς ὤμους (θα μειδιάσῃ) ὅταν θα τῷ εἰπῆτε ὅτι ἡ φυλλοξήρα ὑπῆρχε προαιωνίως, και ὅτι ἐάν ἡ ἀμπελος μαστίζηται ὑπ' αὐτῆς σήμερον, τοῦτο προέρχεται διότι ἐγένετο ἀνατριχίς, ὅτι τὰ χημικὰ λιπάσματα και τὰ μακρὰ κλαδεύματα ἀρκοῦσιν ὅπως ἀναζήσῃ (**). Βεβαίως δύναται τις ἐντὸς κλίματός περὶ ἐχόντος ὀλίγα βρύα, ὡς ἐνθυμείσθε (***) τινὰ πραγματοποίησῃ θαύματα ἐσοδείας· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε γένωργία, ἢ δὲ πειρά σας ὀφείλει νὰ σας τὸ διδάξῃ. Ἀλλως τὲ δὲ ἡ χρῆσις τῶν λιπασμάτων δὲν εἶνε ἀπᾶσα ἡ γεωργικὴ ἐπίστασις μὴ εἶνε μέρος μόνον αὐτῆς, μέρος σπουδαιότατον μὲν βεβαίως, ἀλλ' ὅπερ δὲν δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὰ ἄλλα. Δυστυχίᾳ εἰς ἐκεῖνον ὅστις ἀφίεται νὰ ἐξαπάτηθῇ ὑπὸ τῆς ὀπτικῆς καύτης ἀπάτης!

« Ἴδου ἐν συντομίᾳ τί ἦτο ἀναγκαῖον νὰ εἰπωμέν ὅπως προφυλάξωμεν τοὺς καλλιεργῆτας ἀπὸ τῆς πεπλανημένης διαβεβαιώσεως ».

6^ο Ἐκ τοῦ Progrès Agricole et viticole τῆς 15 Νοεμβρίου 1889 (σελ. 457—ὄργανον τῆς γεωργικῆς σχολῆς τοῦ Montpellier).

« **Τὸ λιπάσμα ἀριθ. 6** καὶ τοῦ κ. Georges Ville. Ὁ κ. Georges Ville ἐξέσφενδόνισε διὰ καταγώδους βελάμας (à grand renfort de reclame) και διὰ μέσου τοῦ Φιγαρώ (1) συνταγὴν λιπάσματος διὰ τὴν ἀμπελον (συνταγὴ ἀριθ. 6 K) περὶ τῆς συνταγῆς ἐζητήθησαν παρ' ἡμῶν κατὰ τὴν ἐβδομάδα ταύτην πολλαὶ πληροφορίαι. »

« Τὴν συνταγὴν ταύτην, εἶχεν ἤδη παρουσιάσει ὁ κ. G. Ville κατὰ τὸ 1889 και τότε ἐν τῷ ἡμετέρῳ περιοδικῷ (τεύχος 14 Νοεμβρίου) εἶπομεν τι ἐφρονόυμεν περὶ αὐτῆς, εἶνε δὲ τοῦτο ἐκεῖνο ὅπερ φρονόυμεν εἰσέτι* ὅτι δηλαδή ἡ συνταγὴ

(*) Θεωρίαι τοῦ G. Ville.

(**) Ὁσαύτως θεωρία τοῦ G. Ville.

(***) Πείραμα ὅπερ ἐξετέλεσεν ἄλλοτε ὁ G. Ville.

αὕτη, ἐν τῇ γενικότητι τῶν περιπτώσεων, εἶνε μηδαμινὴ (dans la généralité des cas ne vaut rien).

« Ἴδου ἡ συνταγὴ αὕτη δι' ἐν ἑκτάριον (10 στρέμματα).
 Ὁξυνον φωσφορικὸν ἀσβέστιον χιλ. 400
 Ἀνθρακικὸν κάλιον 200
 Θεικὸν ἀσβέστιον 400
 χιλιόγραμμα 1000

« Προτείνει λοιπὸν ὁ κ. G. Ville καὶ νὰ ἀφαιρέσωμεν τὸ ἀζώτον και β) νὰ ἀντικαταστήσωμεν τὸ χλωριούχον ἢ τὸ θεικὸν κάλιον διὰ τοῦ ἀνθρακικοῦ. Ἀς ἐξετάσωμεν διὰ βραχείων τὰ δύο ταῦτα ζητήματα. »

α) Ἀφαίρεσις τοῦ ἀζώτου. Κατὰ τὸν κ. G. Ville, ἡ ἀμπελος δύναται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον νὰ ὑπάρξῃ ἀνεὺ ἀζώτου ἐν τῷ ἐδάφει.

« Τὰ δύο ἢ τρία κλήματα καὶ ὅποια καλλιεργεῖ ἐν τῷ πειραματικῷ ἀγρῷ εἰς Vincennes — τὸν κατ' ἐξοχὴν ἀμπελοφόρον τοῦτον τόπον! (*) — στεροῦνται ἀζώτου ἀπὸ δύο ἢ τριῶν ἐτῶν, και ὁμῶς παράγουσιν ἀφθονὸν καρπὸν. τὸ παράδειγμα τοῦτο ἀρκεῖ εἰς τὸν κ. G. Ville. »

« Θὰ μᾶς ἐπιτρέψῃ ἐν τούτοις νὰ ἤμεθα ὀλίγον δύσκολοι και νὰ ἀντιτάξωμεν εἰς τὰ ὑπὸ ἀνωμάλους ἰδαφικοῦς κλιματολογικοῦς και καλλιεργητικοῦς ὁρους γινόμενα πειράματα ταῦτα ἀπείρους ἄλλας δοκιμὰς γενομένας εἰς ἀληθεῖς ἀμπελώνας, ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν και ὑπὸ ἀμπελουργῶν και ἀγρονόμων λίαν διακεκριμένων. »

« Ἐξ ὅλων λοιπὸν τῶν δοκιμῶν τούτων, τῶν ὁποίων πλείστας ἐδημοσιεύσαμεν ἐν τῷ περιοδικῷ, τούτῳ συγγράμματι, προκύπτει ὅτι τὰ ἀζωτοῦχα λιπάσματα εἶνε τὰ ἀριστα διὰ τὴν παραγωγὴν τοῦ οἴνου (que les engrais azotés tiennent la tête pour la production du vin) ὡς και διὰ τὴν παραγωγὴν ὅλων σχεδὸν τῶν καλλιεργουμένων φυτῶν. Δὲν ἀπηντή-

(*) Ἐβρωνεύομενος ὁ συγγραφεὺς ἀποκαλεῖ τὴν κατὰ τοὺς Παρισίους Vincennes τόπον κατ' ἐξοχὴν ἀμπελοφόρον. »

σαμεν εἰσέτι εἰμὴ μίαν μόνην ἐξαιρέσιν — καὶ ἀκριβῶς ἢ ἐξαιρέσεις αὐτὴ ἐπιβεβαιοὶ τὸν κανόνα.

« Εἶνε λοιπὸν ἐξόχως ὠφέλιμα εἰς τὴν ἀμπελον τὰ ἀζωτοῦχα λιπάσματα. »

« Ὡς εἶπομεν ἤδη κατὰ τὸ 1889, ὑπάρχουσιν ἐδάφη τινὰ, πλούσια ἐν ἀζωτοῦχοις ὀργανικαῖς οὐσίαις, τὰ ὅποια δύνανται βεβαίως ἐπὶ τικα περιόδου χρόνου μᾶλλον ἢ ἥττον μακρὰν νὰ στερηθῶσιν ἀζωτοῦχων λιπασμάτων. Εἰς παρομοίας περιπτώσεις συνέβουλευσαμεν πολλάκις τὴν προσωρικῆν μὴ ἀζωτοῦχον λιπανσιν. Αὕτη εἶνε ἡ μόνη περίπτωση κατὰ τὴν ὅποια δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ ἡ συνταγὴ τοῦ κ. G. Ville. »

« Ζὸν Χρῆσις τοῦ ἀνθρακικοῦ καλλίου ὡς καλιοῦχου λιπάσματος. Ὁ κ. G. Ville πρότεινε τὴν χρῆσιν τοῦ ἀνθρακικοῦ καλλίου, ἐξαιρῶν τὸ θεικὸν καὶ χλωριοῦχον. Τὸ ἀνθρακικὸν κάλιον εἶνε βεβαίως καλὸν καλιοῦχον λιπάσμα. Δυνατὸν νὰ ᾖνε ὑπέρτερον πᾶν ἄλλων, ἐν τούτοις ἡ ὑπεροχὴ αὐτῆ δὲν ἀπεδείχθη εἰσέτι. Τὰ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην διεξαγόμενα πειράματα, δυνατὸν προσεχῶς νὰ φέρωσιν εἰς φῶς τὴν ὑπεροχὴν ταύτην. Ἀλλ' εἶνε πρὸς τούτοις ἀληθές, ὅτι τὸ θεικὸν καὶ τὸ χλωριοῦχόν κάλιον, ἀξίουσι γενικῶς κάλλιστα ἀποτελέσματα, καὶ ἐπειδὴ στοιχίζουσιν ἀπείρως εὐθηνότερον τοῦ ἀνθρακικοῦ, δύναται τις, μέχρι νεωτέρων πληροφοριῶν, νὰ ἐξακολουθῇ νὰ τὰ μεταχειρίζηται ἐν τῇ πρακτικῇ. »

« Ἐν συντόμῳ, θεωροῦμεν τὸ ἀζώτον ὡς ἀπαραίτητον εἰς τὴν βλάστησιν τῆς ἀμπελου καὶ εἰς τὴν ἀφθονον αὐτῆς καρποφορίαν, καὶ ἐξαιρέσει τῆς περιπτώσεως γαιῶν ἐξαιρετικῶς πλούσιων, προτρέπομεν θερμῶς πρὸς ἡμετέρους ἀναγνώστους, νὰ μεταχειρίζωνται αὐτό. Ἐξ ἐναντίας δὲν βλέπομεν εἰμὴ μειονεκτήματα εἰς τὴν χρῆσιν τοῦ ἀνθρακικοῦ καλλίου, ἐν συγκρίσει πρὸς τὸ θεικὸν ἢ τὸ χλωριοῦχόν. »

« Τροσάκις ἐπανελάβομεν τὴν γνώμην ταύτην ἐν τῇ Ἀ. κ. λ. λογραφίᾳ τοῦ ἡμετέρου περιοδικοῦ συγγράμματος, ὥστε, ἀνεῦ τῶν ἐρωτήσεων τῶν ἡμετέρων ἀναγνώστων, θὰ ᾖτο περιττὸν νὰ κάμωμεν λόγον περὶ τούτου. Συνιστῶμεν αὐτοῖς, ἐν τῇ πα-

ρούση περιστάσει, ὡς καὶ ἐν πολλαῖς ἄλλαις προγενεστέραις, νὰ προσέχωσι κατὰ τῆς πολυκρότου ταύτης ἀγγελίας τῶν χημικῶν λιπασμάτων τοῦ κ. G. Ville, τῆς προωρισμένης, ὡσεὶ διὰ μαγείας, νὰ ἀναστατώσῃ ὅλας τὰς γεωργικὰς ἡμῶν συνηθείας. »

« Ἐὰν χρειάζεται ρεκλάμα, τόσον μεγάλη εἶνε περιττὴ καὶ ἐὰν ἔχωμεν τὴν φήμην, ἡμεῖς οἱ μεσημβρινοὶ, ὅτι διηγοῦμεθα εὐκόλως... ἱστορίας, τοῦλάχιστον ἄς μὴ πιστεύωμεν εἰς ἐκείνας, αἵτινες μᾶς ἔρχονται ἀπὸ τὸν βορρᾶν. »

Ὁμοια τῶν ἀνωτέρω ἀρθρῶν τοῦ Journal de l'Agriculture καὶ τοῦ Progrès Agricole et Viticole εἶνε καὶ τὰ δημοσιευθέντα εἰς πλεῖστα ἄλλα γεωργικὰ περιοδικὰ συγγράμματα, ἅτινα ἐν μιᾷ φωνῇ καὶ δι' εὐσχήμου πάντοτε γλώσσης προτρέπουσι τοὺς Γάλλους καλλιεργητὰς νὰ προφυλάσσωνται ἀπὸ τὰς ἄρπακτικὰς διαθέσεις τῶν λιπασματοκαπήλων, οἵτινες ὅπως ἐλκύσωσιν αὐτοὺς φέρουσιν εἰς τὸ μέσον νέας θεωρίας. »

Διὰ νὰ δύνανται δὲ νὰ παρέχωσι τὰ χημικὰ αὐτῶν λιπάσματα εἰς ὅσω τὸ δυνατὸν εὐθηνότεραν τιμὴν, καὶ ἐπομένως νὰ καθιστῶσιν αὐτὰ εὐπροσδεκτότερα τοῖς καλλιεργηταῖς, τὰ κατασκευάζουσιν ἀνεῦ ἀζώτου ἢ μετὰ ἐλάχιστης ποσότητος τοιούτου, διότι τοῦτο εἶνε τὸ δαπανηρότερον στοιχεῖον παντὸς λιπάσματος, ἔχον ἀξίαν τετράκις ἀνωτέραν τῆς τοῦ καλλίου ἢ τοῦ φωσφορικοῦ ὀξέος, ἢ τῶν ἐτέρων δύο κυριωτέρων οὐσιῶν ἐξ ὧν πᾶν λιπάσμα δεόν νὰ περιέχη. »

Τοιοῦτο δὲ λιπάσμα ἀνεῦ ἀζώτου εἶνε καὶ τὸ ὑπὸ τινῶν κυρίων ἀπὸ τινος παταγωγῶς συνιστῶμενον εἰς τοὺς ἡμετέρους σταφιδοκτηματίας, οὓς ἀποτρέπομεν νὰ ποιῶνται χρῆσιν αὐτοῦ. »

Π. Γ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΣ

Η ΟΡΤΥΞ (COTURNIX DACTYLISONANS)

Ἡ ὄρτυξ ὑπάγεται εἰς τὴν οἰκογένειαν τῶν περδικοειδῶν. Ἐν μόνον γένος ἀπαντᾶται ἐν Εὐρώπῃ· εἶνε ἐκεῖνο ὅπερ διαχειρίζεται εἰς τὴν βόρειον Ἀφρικὴν καὶ Αἴγυπτον. Τὰ πτηνὰ ταῦτα μᾶς ἐπισκέπτονται, ὡς γνωστὸν, ἀπὸ τῆς ἀνοιξέως. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην διαπερῶσι τὸ Αἴγαίον κατὰ ἐκάτοντάδας χιλιάδων ὅπως μεταβῶσιν εἰς τὰ βόρειότερα μέρη τῆς Εὐρώπης ἐνθα διέρχονται τὸ θέρος καὶ ὑποκοῦσιν εἰς τοὺς ξηροτέρους τόπους. Ἡ ὄρτυξ δὲν ἀγαπᾷ τὰ ὑγρὰ μέρη, γέννη δὲ 12—15 ὠὰ. Τὰ ὄρτύκια ἐκκολάπτονται κεκαλυμμένα διὰ πτελῶν καὶ ἀναπτύσσονται ταχύτατα. Ζῶσι δὲ εὐκόλως ἀνευ τῆς βοήθειας τῆς μητρὸς. Αἱ ὄρτυγες ἀναπαράγονται κάλλιστα καὶ ἐν αἰχμαλωσίᾳ, ἀρκεῖ ἡ ἐγκατάστασις τῶν νῶ ἢνε κατάλληλος. Ἡ ὄρτυξ ἔχει πτησιν ζωηροτέραν ἢ ἡ πέρδιξ καὶ πετᾷ κατ'εὐθείαν, δυσκόλως ὁμῶς ἀποφασίζει νὰ πετάξῃ, προτιμῶν νὰ τρέχῃ. Διατηρούμεν ἔντος στενοῦ κλωβοῦ καὶ τρεφομένη διὰ σπόρων παχύνεται ταχέως καὶ εὐκόλως, ἔχει δὲ κρέας ἐξαισιῶν καὶ ἀποτελεῖ ἐν τῶν ἀριστῶν θηραμάτων.

Οἱ ἄρρενες εἶνε πολὺ φιλέριδες, ἐξ ἀμνημονεύτων δὲ χρόνων συνεστήθησαν μάχαι ὄρτύγων ἀνάλογοι πρὸς τὰς μάχας τῶν ἀλεκτόρων. Ἐν τῇ ἀρχαιότητι αἱ τριαῦται μάχαι ἦσαν τοῦ συρμοῦ, οἱ δὲ νικηταὶ ἐκτῶντο τὸσαῦτὴν ἀξίαν ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ Αὐγούστος ἐπέβαλε τὴν ποινὴν τοῦ θανάτου εἰς τινὰ ἔπαρχον τῆς Αἰγύπτου παρθέσαντα εἰς πῆν τράπεζάν του ὄρτυγα ἢν εἶχον κατάστησει περιώνυμον αἱ νίκαι τῆς. Ὁ Σόλων ἐνομοθέτησε νὰ παρευρίσκωνται οἱ παῖδες καὶ οἱ νέοι εἰς τοὺς ἀγῶνας τῶν πτηνῶν τούτων, διὰ νὰ λαμβάνωσι βεβαίως μαθήματα γενναιότητος.

Αἱ ὄρτυγες εἶνε πτηνὰ μεταγαστευτικὰ κατ' ἐξοχὴν καὶ μίαν τῶν ἐπιτακτικωτέρων αὐτῶν ἀναγκῶν εἶνε νὰ ἀλλάσσωσι κλίμα δις τοῦ ἔτους. Καὶ αὐτὴ ἡ μεμονωμένη ἐν κλωβῷ ὄρτυξ, καὶ αὐτὴ ἡ αἰχμαλωτευθεῖσα ἐν τῇ φωλεᾷ, ἡ ἔχουσα τὰ τρώ-

φιμα ἐν ἀφθονίᾳ, αἰσθάνεται τὴν αὐτὴν ἐπιτακτικὴν ἀνάγκην ὡς ἡ ἐλεύθερα, καὶ ἐκδηλοῖ τοῦτο σαφῶς διὰ ταραχῆς ἐκτάκτου.

Ἀρχίζουσι νὰ μᾶς ἀποχαιρετίζωσι κατὰ τὸν μῆνα Αὐγούστου, ἀλλ' ἡ μεγάλη μετανάστευσις γίνεται κατὰ Σεπτέμβριον, ἐξακολουθεῖ δὲ καὶ τὸν Ὀκτώβριον καὶ ἐνίοτε καὶ τὸν Νοέμβριον. Φθάνουσιν εἰς τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν βόρειον Ἀφρικὴν ἐπιφυλλόμενοι ἐκ τῆς ἠπείρου καὶ τῶν νήσων ὅσα τὸ δυνατὸν περισσότερον. Ἐρχεται δὲ στιγμὴ καθ' ἣν, ἐν τῇ νοτίᾳ Ἰταλίᾳ, τῇ Σικελίᾳ, τῇ Μελίτῃ καὶ ἐν τῇ Ἑλλάδι βριθοῦσι κυριολεκτικῶς: « Ἀπὸ τοὺς φράκτας, ἀπὸ τοὺς χάνδακας, ἀπὸ τὰ χαμόκλαδα, ἀπὸ τοὺς γηλόφους, λέγει ὁ von der Mühle, ὀμιλῶν περὶ Ἑλλάδος, ἐγείρεται μίαν ὄρτυξ ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ θηρευτοῦ ἔντος ὠρῶν τινῶν ἢ θηρευτικῆς πήρας τοῦ πλήρουται. Ἐὰν ὁ σιρόκος ἐπνευσε κατὰ τὴν νύκτα, τὴν ἐπιούσαν δὲν εὐρίσκεται πλέον οὐδεμίαν ὄρτυξ· ἀλλὰ μετ' ὀλίγον μεγάλα ὄρδα ἐμφανίζονται αἰφνης ἐκ νέου, καὶ τοῦτο ἐξακολουθεῖ τοιοῦτοτρόπως μέχρις οὗ τὸ ψῦχος τῆς νυκτὸς σταματήσῃ τὰς ὀδοιπόρους. »

Ὅταν φθάσωσιν εἰς τὰ ἀνατολικοβόρεια παράλια τῆς Ἀφρικῆς δὲν βλέπονται πλέον κατ' ὄρδας ἂν καὶ πολυάριθμοι· εἶνε μεμονωμένοι, ζητοῦσαι τὴν τροφὴν τῶν εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ τὰς πεδιάδας, πλανώμεναι ἀδιακόπως.

Κατὰ τὴν ἐπιστροφήν ἔρχονται λίαν πολυάριθμοι ἐπὶ τῶν ἀκτῶν, ἀλλὰ διασκορπίζονται πάραυτα καὶ ἀνέρχονται μᾶλλον βραδέως πρὸς βορρᾶν παρ' ὅσον ἀπέρχονται.

Κατὰ τὰ περάματα ὄρτύγων ἐν Ἰταλίᾳ, ἐν Ἑλλάδι, ἐν ταῖς νήσοις τοῦ ἀρχιπελάγους, γίνονται ἀλήθειαι ἐκατόμβαι. Ἡ νῆσος Κάπρη, πλησίον τῆς Νεαπόλεως, εἶνε ὀνομαστὴ διὰ τὰς συλλαμβανομένας ἐκεῖ ὄρτυγας· ὁ ἐπίσκοπος ἀπὸ τοῦ ὁποῦ ἐξήρτᾶτο αὐτὴ ἐλάβανεν ἄλλοτε τὴν δεκάτην τοῦ κυνηγίου τούτου, ἥτις τῷ ἀπέδιδε 40—50,000 φράγκα.

« Εἰς τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου, λέγει πρὸς τοῦτοις ὁ von der Mühle, καὶ πρὸ πάντων εἰς τὰς νήσους, κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς διελεύσεως, ὅλοι, νέοι καὶ γέροντες, ἀσχολοῦνται εἰς τὸ κυνήγιον καὶ τὴν παρασκευὴν τῶν ὄρτύγων. Τὰς συλ-

λαμβάνουσι με βρόχους, με δίκτυα, με ιξόβεργας· τὰ παιδιά τὰς φονεύουσι με ραβδία καθ' ὅσον καταφθάνουσι. Τὰς μαδῶσι, κόπτουσι τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς πόδας των, τὰς κενόνοισι, τὰς ἀλατίζουσι, τὰς στοιβάζουσιν ὡς ἀρέγγας καὶ τὰς ἐξαποστέλλουσιν εἰς τὸ ἐσωτερικόν.»

(Ἐκ τοῦ *Eleveur*)

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ ΤΩΝ ΟΙΝΩΝ

ὑπὸ ΚΑΡΟΛΟΥ ΜΕΣΛΕ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Ἐπίδρασις τοῦ ψύχους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'.

Παράπονα τῶν καταναλωτῶν. Ἀμήχανοι ἐξηγήσεις τῶν προμηθευτῶν.

Εἰς ποῖον προμηθευτὴν δὲν συνέβη νὰ λάβῃ ὑπὸ τὰς ἐξῆς περίπτου φράσις τὰ παράπονα καταναλωτοῦ τινος; «Κύριε, ὅταν ἠγόρασα τὸν οἶνόν σου, ἦτο καθαρὸς καὶ διαυγής· τοιοῦτος ἦτο καὶ ὅταν τὸν ἔθεσα εἰς φιάλας, ἀλλὰ τῶρα ἀποθίεται καθίζημα ὅπερ καθιστᾷ αὐτὸν θολὸν καὶ εἶμαι ἠναγκασμένος ἢ νὰ τὸν μεταγγίσω ἢ νὰ ἀπορρίψω μέρος αὐτοῦ».

Τὰ παράπονα ταῦτα, ἀριδῆλως βάσιμα, ἐπέρχονται πολλάκις ὀλίγον χρόνον μετὰ τὴν παράδοσιν τοῦ οἴνου καὶ τὸ καθίζημα εἶνε τῶντι μᾶλλον ἢ ἥττον ἀφθονον, ἐναποτίθεται δὲ εἴτε εἰς τὸν πυθμένα, ἢ ἐπὶ τῶν παρειῶν τῆς φιάλης, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων ἃς θὰ ὀρίσωμεν κατωτέρω.

Ὁμολογῶ ὅτι ὅτε κατὰ πρῶτον μοι ἀπευθύνθησαν τὰ παράπονα ταῦτα, τοσοῦτῳ μᾶλλον ἐξεπλάγην καὶ ἐγενόμην περιφροντικὸς ὅσῳ ἤμην βέβαιος περὶ ἑαυτοῦ καὶ εἶχον καθαρὰν τὴν συνείδησιν. Δὲν ἐγνώριζον μῆτε τί νὰ ἀποκριθῶ μῆτε πῶς νὰ ἐξηγήσω τὸ ἀπροσδόκητον φαινόμενον ἕνεκα τοῦ ὁποίου ἢ δύνατο προφανῶς ὁ πελάτης νὰ πιστεύσῃ, ὡς συμβαίνει πάν-

τότε ἐν παρόμοιαις περιστάσει, ὅτι ἠπατήθη ὡς πρὸς τὴν ποιότητα τοῦ ἔμπορεύματος ἢ, ὅπερ χειρόν, ὅτι ἐγένετο θῆμα νοθεύσεως.

Μεταξὺ δὲ συλλήψεως τοιαύτης ὑπονοίας καὶ τῆς ἀλλαγῆς προμηθευτοῦ ἐν μόνον βῆμα ὑπάρχει, καὶ τὸ βῆμα τοῦτο ὑπερπηδᾶται ταχέως. Ἀποτείνεται λοιπὸν ὁ καταναλωτὴς ἀλλοχοῦ, ἐκτός ἐὰν ἤθελεν ἀπαντήσῃ τὰ αὐτὰ ἀτοπήματα, καθότι οὐδεὶς ἔμπορος δύναται νὰ εἴπῃ ὅτι εἶνε ἐξησφαλισμένος κατὰ τῶν δυσαρέστων τούτων ἐκπλήξεων. Ἀλλὰ πῶς νὰ μεμφθῶμεν τὸν ἀγοραστὴν, ἀφοῦ ὁ πωλητὴς οὐδένα ἔχει λογικὸν ἰσχυρισμὸν νὰ ἀντιτάξῃ εἰς τὰ παράπονα ταῦτα;

Ⓜ' ἀπαντήτῃ ἄρᾳ γε οὗτος ὅτι «ὁ καλλήτερος οἶνος εἶνε ὁ παρουσιάζων καθίζημα μετὰ τὴν ἐν φιάλαις ἐνθεσίῳ του;» βεβαίως ὄχι, διότι ὁ οἶνος εἰς ὠρισμένας περιστάσεις δὲν παρουσιάζει καθίζημα.

Ἡ ἴσως θὰ προφασισθῇ τὸν κλονισμὸν τοῦ ἔδαφους τὸν προξενηθέντα ἐκ τῆς διαβάσεως βαρειῶν ἀμαξῶν, ἢ τὴν ἐνθεσίῳ ἐν φιάλαις ἐν ὄρῃ κακῆς σελήνης, ἢ τὴν ἐλάττωματικὴν πωμάτισιν ἢ σφράγισιν, ἢ τις ἐπέτρεψε τὴν εἰσοδὸν τοῦ ἀέρος ἐν τῇ φιάλῃ, ἢ τὴν κακὴν ποιότητα τῶν ὑέλων, τὴν ἐν τῷ ὑπογείῳ φύλαξιν λαχανικῶν, τὴν γειτνίασιν βοθροῦ, κτλ., κτλ.;

Ἡ μᾶλλον θὰ ὁμολογήσῃ εἰλικρινῶς ὅτι ἀγνοεῖ τὴν αἰτίαν, ὅτι δὲν δύναται νὰ τὴν ἐξηγήσῃ, ὅτι παρέδωκεν ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴνου ἐξ οὗ ἀπέστειλε καὶ πρὸς τὸν Α. ὅστις ἔμεινε λίαν εὐχαριστήμενος;

Μόνον ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει θὰ ἔγῃ δίκαιον. Τὸ δυστύχημα ὁμῶς εἶνε ὅτι ἡ ἐξήγησις τοῦ αὐτοῦ δὲν ἐξηγεῖ τίποτε.

Μὴ εὐχαριστούμενος, ὡς καὶ οἱ πελάται μου, μετὰ τὰς ἐξηγήσεις ταύτας, αἰτίνας δὲν εἶνε ἐξηγήσεις, μὴ ἀγαπῶν νὰ λέγω λόγους τοῦ ἀέρος, ἔχων τὸ πάθος (πάθος φυσικὸν καὶ συγγνωστόν) νὰ ζητῶ τὴν ἐξήγησιν τῶν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου συμβαινόντων, νὰ ζητῶ τὴν αἰτίαν αὐτῶν διὰ νὰ ἐπωφελωμαι ἐὰν αὐτὴ ἦνε ὠφέλιμος, ἢ διὰ νὰ τὴν ἀποφεύγω ἢ τὴν περιστέλλω

ὅσω τὸ δυνατόν ἐὰν τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς ἦνε θλαβερὰ, ἐπελήφθην τοῦ ἔργου δραστηρίως, παρατηρῶν, ἐρευνῶν, πειραματίζων. Ταύτην τὴν συνέχειαν τῶν γεγονότων, τῶν παρατηρήσεων καὶ καὶ δοκιμῶν αἵτινες μὲ ὠδήγησαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀνακαλύψεώς μου θέλω περιγράψαι ἐνταῦθα διαδοχικῶς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'.

Παρατηρήσεις καὶ πειράματα.

Ταχέως παρετήρησα ὅτι τὰ παράπονα προήρχοντο πάντοτε μετὰ τὰ ψύχη. Τὰ παράπονα ταῦτα ἦσαν πολλά κατὰ τοὺς ἡμεῖς χειμῶνας ὡς τὸν τοῦ 1890 — 1891, ἐξ ἐναντίας δὲ σπανιώτατα κατὰ τοὺς ἡπίους χειμῶνας.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται μὲ ἤγαγον εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ χειμῶν ἐπέδρα ἐπὶ τῶν ἐν φιάλαις οἴνων τὴν ἐπίδρασιν ταύτην δὲ ἐθεώρουν ἄλλοτε καταστρεπτικὴν καὶ πρώτη φροντίς μου τότε ἦτο νὰ προφυλάξω τοὺς οἴνους μου ἀπ' αὐτῆς, ὅπερ δὲν εἶνε εὐκόλον, ἂν καὶ δυνατόν ἐν τούτοις, ἀλλ' ὑποκείμενον εἰς τόσας ἀπαιτήσεις ὥστε βεβαίως θὰ μὲνῃ προνόμιον διὰ τινος μόνον.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται ἐγέννησαν καὶ ἑτέρας αἵτινες πολὺ ἐτροποποίησαν τὰς ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος βλέψεις μου.

Τφόντι ἡ πείρα μοι ἀπέδειξεν ὅτι ἡ ἐπίδρασις τοῦ ψύχους ἐπὶ τῶν οἴνων μακρὰν τοῦ νὰ θεωρηθῇ ὡς συμφορὰ, εἶνε ἐξ ἐναντίας πολὺτιμος παράγων βελτιώσεως πρὸ πάντων διὰ τὸν ἐπιτήδειον οἴνοποιον ὅστις εἰξεύρει νὰ μεταχειρισθῇ αὐτὸν μετὰ μέτρου καὶ καταλλήλως.

Βεβαίως εἶνε ὀχληρὸν νὰ ἔχη τις εἰς τὸ ὑπόγειόν του ἑκατοστύας ἢ χιλιάδας τινὰς φιαλῶν ἔχουσῶν πάντοτε καθίζημά τι, καὶ νὰ εἴμεθα ἠναγκασμένοι ἐὰν θέλωμεν νὰ ἐλαττώσωμεν τὴν ζημίαν νὰ μεταγγίζωμεν τὸν οἶνον μετὰ προφυλάξεως ἀφ' ἑτέρου ὁμῶς, πόσον εἶνε εὐχάριστον, διὰ τὸν εἰδότην νὰ ἐκτιμήσῃ, νὰ πῆρῃ οἶνον ὅστις ἀπώλεσε τὴν ὀξύτητα ἢ τὴν στρυφνότητα αὐτοῦ, ἐνίοτε δὲ ἀμφοτέρω, καὶ ὅστις, ὅπερ δὲν εἶνε

περιφρονητέον, ἐγένετο τρυφερότερος, λεπτότερος καὶ εὐποτότερος.

Τοιαύτη εἶνε ἡ περίπτωσις ὄλων σχεδὸν τῶν οἴνων οἵτινες ὑπέστησαν τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ψύχους. Ἐκ τούτου ὁμῶς δὲν ἐπιτεταί ὅτι τὸ καθίζημα, ὑπὸ τὴν πρόφασιν ὅτι ἐγεννήθη ἐν τῷ οἴνῳ, πρέπει νὰ συζῆ μετ' αὐτοῦ καὶ νὰ διαμείνη ἐν τῇ φιάλῃ ὅπου ἐσχηματίσθη: ἐξ ἐναντίας, φρανῶ (καὶ πρὸ πάντων ἐὰν πρόκειται περὶ διατηρησίμου οἴνου) ὅτι πρέπει νὰ τὸ ἀποχωρίζωμεν τοῦ οἴνου καὶ νὰ προσέχωμεν ἀκολουθῶς νὰ μὴ ἐπανασχηματισθῇ.

Παρατηρητέον δὲ ὅτι καθίζημα δύναται νὰ παραχθῇ δις καὶ μάλιστα πολλάκις εἰς τινὰς οἴνους, εἶνε ὁμῶς σπανιώτατον νὰ παραχθῇ τὴν δευτέραν φοράν τόσον ἀφθόνως ὅσον κατὰ τὴν πρώτην, ἐκτὸς ἐὰν κατὰ τὴν δευτέραν φοράν τὸ ψύχος ἦνε δριμύτερον.

Συμβαίνει τφόντι ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ψύχους βελτίωσις ἐν τῇ ποιότητι τοῦ οἴνου: εἶνε ὁμῶς ἄρα γε ἀναγκαῖον νὰ προκαλῶμεν τὴν ἐπίδρασιν ταύτην εἰς τοὺς ἐν φιάλαις οἴνους; "Ὁχι. Ἀπείρως προτιμότερον νὰ προκαλῆται ὅταν ὁ οἶνος ἦνε εἰσέτι ἐν τοῖς βυτίοις, καθότι ἡ βελτίωσις παράγεται ἐπίσης καλῶς καὶ ἄνευ τοῦ ἐλαχίστου ἀτοπήματος ἐν τοῖς ἐν βυτίοις οἴνοις ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐν φιάλαις: ἐξ ἐναντίας, εὐάρεστος ἐκπληξίς ἐπιφυλάσσεται ἡμῖν, διότι εἰς τὴν γεῦσιν βλέπομεν, ὅτι ὁ οἶνος ἀπώλεσε τὴν ἀδρότητα καὶ ἐκτῆσατο ἄρωμα καὶ λεπτότητα, ἐγένετο ἐν ἐνὶ λόγῳ λεπτοφεύεστερος (plus delicate). Τίς ἡ αἰτία; Ἴδου τί πρέπει νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχὴν τοῦ παρατηρητοῦ.

"Ἦκουσα ἐνίοτε νὰ ἀποδίδηται ἡ βελτίωσις αὕτη εἰς τὰς μεταγγίσεις καὶ τὰ ἐπανειλημμένα κολλαρίσματα, ἢ εἰς τὸ πῦρ ὅπερ συνηθίζουσι τινες νὰ ἀνάπτωσιν ἐν τῇ οἴναποθήκῃ. Ἀλλὰ ταῦτα διεβεβαιούντο, δίχως νὰ δίδηται καὶ σπουδαία σημάσια εἰς τὰς διαβεβαιώσεις.

Ἐν τούτοις ὑπάρχει τι ἄξιον παρατηρήσεως, ὅπερ προφα-

νῶς ὀφείλομεν εἰς τὸ ψῦχος, καὶ ὅπερ εἶνε τόσον ἐνδιαφέρον καὶ τόσον εὐκόλον νὰ κατανοηθῇ.

Ἡ παρατήρησις αὕτη δύναται τῶντι νὰ γίνῃ καὶ κατὰ τὸ θέρος διὰ ψύχους τεχνητοῦ, πείραμα ὅπερ ἐδοκίμασα ἐγὼ αὐτὸς πολλάκις.

Παρατηρήσατε ἐν διαφανεῖ ὑελίνῃ ἀγγεῖῳ περιέχοντι οἶνον; μαδέραν ἢ βερμούτ καὶ διαμείναντι εἰς παγωτῆριον καφενείου· ἐν αὐτῷ θὰ ἰδῆτε πληθὺν μικρῶν σωματίων, στιλιενῶν κατὰ τὸ πλεῖστον· εἶνε μικροὶ κρύσταλλοι τρυγῶς καὶ διάφοροι πλεονάζουσαι ὕλαι, αἵτινες ἐστερεοποιήθησαν.

Ὁ κατεψυγμένος καμπανίτης παρουσιάζει τὸ ἰδιάζον τοῦτο φαινόμενον πρὸ πάντων ἐὰν ᾖνε κοινῆς ποιότητος.

Χυνόμενος ἐν τῷ ποτηρίῳ φαίνεται στίλβων καὶ διαγῆς· καὶ ἐν τούτοις, ἐὰν τὸν παρατηρήσητε πρὸ τοῦ φωτός μετὰ προσοχῆς, θὰ διακρίνητε τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος κρυστάλλους. Ἀφήσατε ἐν τῇ συνήθει θερμοκρασίᾳ δωματίου φιάλην καταψυγέντος ἐν παγωτῆριῳ καμπανίτου καὶ θὰ ἰδῆτε τὴν ἐπιούσαν ὄλους ἐκείνους τοὺς κρυστάλλους, οἵτινες ἦσαν μετέωροι τὴν προτεραίαν, ἀντικατασταθέντας ὑπὸ καθιζήματος εἰς τὸν πυθμένα τῆς φιάλης.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο ὅπερ παράγεται τεχνητῶς εἶνε ἀκριβῶς ὅμοιον ἐκείνου ὅπερ συμβαίνει φυσικῶς εἰς ὄλους τοὺς οἶνους διαρκούντος τοῦ χειμῶνος.

ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ψύχους ἀποχωρίζονται στοιχεῖα τινὰ, ὅταν δὲ ἡ θερμοκρασία καταστῇ ἡπιωτέρα, παρατηρεῖται καθιζήμα ὅπερ εὐρίσκεται ἐν πάσῃ φιάλῃ καὶ ἐν παντὶ βυτίῳ.

Ὁ ἐν βυτίοις οἶνος βελτιοῦται μὲν τοιούτοτρόπως, ἀλλ' ἡ βελτιώσις αὕτη δὲν ἀνεγνωρίσθη εἰσέτι ἀρκούντως καθότι προξενεῖ κατ' ἔτος σπουδαῖα ἀτοπήματα εἰς ἐκείνους ἐκ τῶν συναδέλφων μου οἵτινες ἀναλαμβάνουσιν ὑποχρεώσεις νὰ παραδώσιν ὠρισμένους οἶνους εἰς ὠρισμένας ἐποχάς.

Τὴν παρατήρησιν ταύτην ἔτυχε νὰ κάμω πολλάκις καὶ ὀφείλω νὰ τὴν ἐξηγήσω εἰς τοὺς ἀναγνώστας μου.

Αἱ ἐμπορικαὶ μας πράξεις διεξάγονται κατὰ διαφόρους τρόπους, πάντοτε ὁμῶς διὰ δειγμάτων.

ὑποθέσωμεν ὅτι αἱ παραδόσεις τῶν συμφωνουμένων οἶνων γίνονται εὐσυνειδήτως καὶ ἀκρῶς τιμίως, ἦτοι ὅτι οἱ ἔμποροι παραδίδουσι τοὺς οἶνους ἐκ τῶν ὁποίων ἐλήφθησαν τὰ ἐκλεχθέντα δείγματα.

Τὰ δείγματα ἄτινα ἐξετέθησαν ἐν τῇ δημοπρασίᾳ ἢ τῇ ἀγορᾷ σφραγίζονται ὑπὸ τοῦ πωλητοῦ ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ ἀγοραστοῦ, ὅστις μέλλει νὰ λάβῃ, ἀναλόγως τῆς σπουδαιότητος τῆς πράξεως, ἐν ἣ πλειότερα βυτία. Τὰ δείγματα ταῦτα θὰ χρησιμεύσωσι πρὸς παραβολὴν κατὰ τὴν παράδοσιν τῶν οἶνων.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ θέρους εἶνε σπανιώτατον νὰ συμβῇ ἄρνησις τοῦ ἐμπορεύματος λόγῳ ἀνομοιότητος πρὸς τὸ δεῖγμα. Δὲν συμβαίνει ὁμῶς τὸ αὐτὸ διαρκούντος καὶ μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ χειμῶνος ὅτε ὁ πωλητῆς, καίτοι ἐνεργῶν μετὰ καλῆς πίστεως, βλέπει ἀπορριπτομένους τοὺς οἶνους του ἕνεκα ἐλλείψεως χρώματος, ὑπερβαλλούτης δυνάμεως, ἐνίοτε δ' ὡσαύτως διότι ὁ παραδιδόμενος οἶνος φαίνεται εὐποτότερος ἢ τὸ δεῖγμα· εἶνε μὲν καλλίτερος, ἀληθῶς, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἀκριβῶς ὅμοιος πρὸς τὸ δεῖγμα, ἡ ἀνομοιότης δὲ αὕτη δικαιολογεῖ τὴν ἀπόρριψιν.

Τὰ ἀτοπήματα ταῦτα δὲν θὰ ἐπροξενούοντο βεβαίως ἐὰν ὁ ἀποστολεὺς καὶ ὁ παραλήπτης ἐφρόντιζον νὰ συνεννοηθῶσι περὶ τοῦ μέρους ἐνθα δεόν νὰ διαμείνωσι τὰ δείγματα.

Τὰ δείγματα ταῦτα κλείονται πολλάκις εἰς ὑπόγεια ἢ ἀποθήκας τῶν ὁποίων αἱ θύραι δὲν ἀνοίγονται εἰμὴ κατὰ τὴν ἡμέραν ὅτε μέλλουσι νὰ παραβληθῶσι πρὸς τοὺς παραδιδόμενους οἶνους· ὑφίστανται τοιούτοτρόπως ἐλαχίστας ἀλλοιώσεις θερμοκρασίας, ἐνῶ οἱ παραδιδόμενοι οἶνοι διαμένουσι παρὰ τῷ ἐμπόρῳ, ἐνίοτε ἔξω ἢ εἰς μέρη κακῶς κλειόμενα· ταξειδεύονται ὡσαύτως μὲ οἶον δῆποτε καιρὸν καὶ μένουσιν ἐνίοτε ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς τοὺς σιδηροδρομικοὺς σταθμοὺς ἢ ἐπὶ κρηπίδων ἐκτεθειμένοι εἰς ὅλας τὰς κακοκαιρίας. Ἐντεῦθεν ἡ παρατηρουμένη διαφορὰ.

Τὰ δείγματα, ἕνεκα τῆς προφυλάξεως αὐτῶν, μένουσι τῶντι ἀναλλοίωτα, ἢ ἐλάχιστα μεταβάλλοντα, ἐνῶ οἱ παραδιδόμενοι οἶνοι ὑφίστανται ὅλα τὰ ψύχη, τὰ νυκτερινὰ πρὸ πάν-

των, και ως εκ τούτου καθιζάνεται η υπερβάλλουσα εν αυτοίς τρυξ ως και η ταννίνη (ὅπερ ἐξηγεῖ τὴν παρατηρουμένην βελτίωσιν αὐτῶν)· ἐνίοτε δὲ παρασύρεται και μέρος, μᾶλλον ἢ ἥττον σπουδαῖον, χρώματος. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν υπερβάλλουσαν δύναμιν, αὕτη δέον νὰ ἀποδοθῆ εἰς τὴν ἐπίδρασιν μεγάλου ψύχους, ὡς ἐκείνο ὅπερ μᾶς ἐφιλοδώρησεν ὁ παρελθὼν χειμῶν.

Ὁ οἶνος ὑπέστη πῆξιν ὀφειλομένην εἰς τὴν δριμύτητα τοῦ ψύχους, ἐντεῦθεν δὲ ἐπῆλθεν ἡ διχχώρισις τοῦ ὕδατος ἀπὸ τοῦ οἴνοπνεύματος ἅτινα περιέχονται ἐν αὐτῷ.

Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ τὸ χρῶμα εἶνε μὲν πολὺ ζωηρότερον, ἀλλ' ἄμα ὁ οἶνος ἀποκτήσῃ ὑψηλοτέραν θερμοκρασίαν τοῦτο ἐλάττωται.

Εἶνε φανερόν ὅτι ὅταν ὑπὸ τοιούτους ὁρους ζητήσωμεν νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν δύναμιν τοῦ οἴνου, τὸ πεικνῶδες μέρος αὐτοῦ (ὅπερ εἶνε ὕδωρ) δὲν εἰσέρχεται ἐν τῷ δοκιμαστικῷ ἀμβυκίῳ, και ἡ δοκιμασία θὰ ἐνδείξῃ ἀνωτέραν οἴνοπνευματικὴν δύναμιν, ἣτις εἶνε προσωρινή, διότι δὲν θὰ παρρυσιάσῃ πλέον ὁ οἶνος τοιαύτην δύναμιν ἀφοῦ εἰσαχθῆ εἰς τὴν οἴναποθήκην ἣτις ἔχει θερμοκρασίαν ἡπιωτέραν.

Ἀλλ' ἡ πῆξις ἦν ὑπέστη ὁ οἶνος κατέστρεψεν αὐτόν : ἠὔξησε προσωρινῶς τὸν βαθμὸν και τὸ χρῶμά του, και τῷ μετέδωκεν ἐλαφρὰν γεῦσιν βρασμένου οἴνου. Ταῦτα ὀφείλονται ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν δριμύτητα τῆς ἐποχῆς, και δὲν πρέπει, ἐὰν εἴμεθα δίκαιοι, νὰ καταστήσωμεν ὑπεύθυνον τὸν ἀποστολέα.

Ἐὰν ὁ παραδιδόμενος οἶνος ἐξέπῳγωνε κατὰ τὴν ἀφίξιν, ἀφοῦ ἐπάγωσε κατὰ τὴν ταξειδευσιν, θὰ ἦτο και τοῦτο νέα αἰτία ἀπορρίψεως, καθότι τότε θὰ ἀπέβαλλε μέρος τοῦ χρώματος και τῶν στερεῶν αὐτοῦ οὐσιῶν.

Μήτε λοιπὸν ἡ καλὴ πίστις τοῦ ἀποστολέως μήτε ἡ τοῦ παραλήπτου πρέπει νὰ ἀμφισβητηθῶσιν ἐκ τοῦ ἀπλοῦ γεγονότος ὅτι ὁ παραδιδόμενος οἶνος δὲν ὁμοιάζει πρὸς τὸ δείγμα, ἂν και ἦνε τῶντι ὁ πωληθεὶς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ δείγματος οἶνος.

Εἰς τὸν τρόπον δι' οὗ διεκπεραιουῦνται αἱ ὑποθέσεις αὗται ὑπάρχει χάσμα. Ἄς ἐλπίσωμεν ὅτι ἡ ἐξήγησις ἦν ἐδώσαμεν θὰ πληρώσῃ αὐτό.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται δὲν ἠδύναντο εἶμὴ νὰ μὲ ἐνθαρρύνωσιν εἰς τὰς ἐρεῦνας τὰς ὁποίας ἐπεδίωκον ἀπὸ 15 ἡδὴ ἐτῶν, και τοιουτοτρόπως κατὰ τὸν Αὐγούστον τοῦ 1890 ἀπεφάσισα νὰ ἐκτελέσω ὀριστικὸν πείραμα ὅπερ ἐμελλε νὰ δικαιώσῃ πληρέστατα τὰς σκέψεις μου. Ἀλλ' ἡ ἐποχὴ ἦτο ἥκιστα κατάλληλος, ἢ μᾶλλον ἦτο ἀκατάλληλος νὰ ὑποβοηθήσῃ τὸ πείραμα τοῦτο, διότι τὸ ψῦχος ἦτο ἀπαραίτητον. Ἔδει λοιπὸν νὰ ἀναμείνω τὸν χειμῶνα.

Δὲν δύναται τις νὰ φαντασθῆ πόσον ἡ ἀνυπομονησία ὅπως φθάσωμεν εἰς σκοπὸν τινα καθιστᾷ μακρὰν τὴν προσδοκίαν πολλῶν μηνῶν κατὰ τοὺς ὁποίους ἡμεθα ἠναγκασμένοι νὰ μένωμεν ἀπρακτοῦντες. Ἀπεφάσισα λοιπὸν νὰ μὴ ὑποκύψω εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς φύσεως και νὰ διευκολύνω τὰς ἐργασίας μου ποιῶν χρῆσιν τεχνήτου ψύχους.

Κατ' ἀρχὰς συνέλαβον τὴν ἰδέαν νὰ ἐκτελέσω τὸ πείραμα ἐπὶ μεγάλου ποσοῦ ὑποβάλων εἰς τὸ ψῦχος 30 βυτία οἴνου, ἀλλὰ προσέκοψα εἰς δυσχερείας τὰς ὁποίας δὲν εἶχον προΐδει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἦτοι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ καταβάλω τὰ τέλη κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἐμπορεύματος ἐκ τῆς ἀποθήκης μου και ἐπομένως τὸ ἀσύμφορον τῆς ἐκ νέου ἐναποθηκεύσεως αὐτοῦ μετὰ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ πειράματος, τὴν ἀνάγκην νὰ ἐνοικιάσω ἐπὶ μακρότατον χρόνον και ἀντὶ μεγάλης δαπάνης τὸ ἀπαιτούμενον ψυχρὸν δωμάτιον ὡς και τὸ μέρος τοῦ ὁποίου εἶχον ἀνάγκην εἰς Παρισίους διὰ νὰ μεταγγίσω τοὺς οἴνους τούτους.

Παρήτησα λοιπὸν τὴν ἰδέαν νὰ ἐκτελέσω ἐν μεγάλῳ ποσῷ τὸ πείραμα, ὅπερ, καίτοι ἐν μικρῷ ἐκτελεσθὲν δὲν ἀποβάλλει ἐν τούτοις τὴν σπουδαιότητα και τὸ ἐνδιαφέρον αὐταῦ.

Τῇ 8 Αὐγούστου 1890, ἐν μικρῷ δωματίῳ (ὅπερ δὲν ἦτο ἴσως ὅσον τὸ ἐπιθύμουν ψυχρὸν), ἔχον θερμοκρασίαν 0°, ἐκλείσα τεσσαράκοντα φιάλας διαφόρων οἴνων Βορδῶ λευκοῦ και

μέλανος, Βώνης, Σαβλίας, Σινών, Σιέρ, Βουβραί, Σολόνης, Καμπανίτου, Χουέλθας, Σεβίλλης, Δαλματίας, Πορτογαλλίας, Ἀλγερίας, Ἰσπανίας φυσικοῦ, συγκεράσματά τινα (coupages) Βορδῶ καὶ Μακῶν, τέσσαρα εἶδη Ἰσπανίας ἀλληλοσυγκερασμένα, διάφορα εἶδη τυχαίων συγκερασμάτων, καὶ τέλος συγκεράσματα Δαλματίας καὶ Ἀραγόνος μετ' οἴνων λευκῶν Χουέλθας καὶ Ρουμανίας.

Τὰ κοινὰ συγκεράσματα καὶ τὰ τῆς Ἰσπανίας παρουσίασαν τοῦτο τὸ ἰδιάζον, ὅτι παρέσχον καθίζημα πλειότερον ἢ οἱ φυσικοὶ οἴνοι.

Τὸ καθίζημα ἐξ ἐναντίας ἦτο ὀλιγώτερον εἰς τὰ συκεράσματα μετὰ οἴνων Βορδῶ καὶ Μακῶν, ὡς καὶ εἰς τὰ συκεράσματα τῆς Δαλματίας καὶ τῆς Ἀραγόνος μετὰ τῶν λευκῶν οἴνων τῆς Χουέλθας καὶ τῆς Ρουμανίας.

Τὰ καθιζήματα ταῦτα, μᾶλλον ἢ ἦττον ἀφθονα, ἂν καὶ διάφορα τὴν φύσιν, δὲν ἔλειπον, καὶ παρήχθησαν ἐκ τοῦ τεχνητοῦ ψύχους, ὅπερ ὑπέστησαν οἱ ἐν λόγῳ οἴνοι.

Αὕτη εἶνε ἡ τελεία ἀπόδειξις ὅτι τὸ καθίζημα τῶν οἴνων ἐν φιάλαις προήρχετο πολὺ μᾶλλον ἐκ τῆς χαμηλῆς θερμοκρασίας ἢ ἐκ τῆς κακῆς ποιότητος τοῦ προϊόντος.

Ἀφήσας τὰς 40 ἐκείνας φιάλας ἐπὶ 15 ἡμέρας εἰς τὴν θερμοκρασίαν τοῦ 0°, τὰς μετέφερον εἰς καλὸν ὑπόγειον ἔνθα ἡ θερμοκρασία ἦτο δέκα βαθμοὺς ἄνω τοῦ 0° καὶ ἔνθα τὰς ἄφησα ἐπὶ ὀκτῶ ἡμέρας ὀρθίας, μεθ' ὃ τὰς μετήγγισα εἰς φιάλας μικροτέρας ἄς ἐπωμάτισα διὰ τῆς μηχανῆς. Ἐθεσα ἔπειτα ταύτας εἰς ὑπόγειον ἔνθα τότε ὑπῆρχε θερμοκρασία 16 βαθμῶν ἄνω τῷ 0°. Ἐνταῦθα διήλθον τὸν χειμῶνα τοῦ 1890—91 ὑποστᾶσαι μεγίστας μεταβολὰς θερμοκρασίας ἕνεκα τῶν ρευμάτων τοῦ ἀέρος καὶ τῶν ὀλιγίστων προφυλάξεων αἰτινες ἐλαμβάνοντο ἐν τῷ ὑπογείῳ τούτῳ. Τὸ θερμόμετρον κατῆλθεν ἐν αὐτῷ μέχρι τοῦ 0°—βαθμὸς ὅστις ἀπεδείχθη ἱκανὸς νὰ καταστρέψῃ τοὺς οἴνους κατὰ τὴν πρώτην αὐτῶν δοκιμασίαν—ἐν τούτοις οἱ πλείστοι ἀντέστησαν, φιάλαι δέ τινες μόνον ἐπαρουσίασαν ἐλαφρὰν ὑποστᾶθμην.

Συγκέρασμα κοινοῦ οἴνου ὅπερ μετὰ τὸ πρῶτον πείραμα παρουσίασε στερεᾶς οὐσίας γραμμάρ. 0,90 κατὰ λίτρον, ἔμεινε καθαρὸν καὶ διαυγές κατὰ καὶ μετὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1890—1891.

Τεσσαράκοντα ἄλλαι φιάλαι ἐκ τῶν αὐτῶν οἴνων, οὓς εἶχον φροντίσει νὰ διατηρήσω δίχως νὰ ὑποβάλω εἰς τὴν τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τεχνητὴν ψύξιν, διήλθον πλησίον τῶν πρώτων φιαλῶν τὸν χειμῶνα τοῦ 1890—91, ὑπέστησαν λοιπὸν τὰς αὐτὰς μεταλλαγὰς θερμοκρασίας, ὡς ἐκείναι, καὶ ἐχρησίμευσαν πρὸς σύγκρισιν.

Τὸ ἀποτέλεσμα ὑπῆρξεν ὅτι αἱ δεύτεραι αὗται τεσσαράκοντα φιάλαι κατὰ τὴν διαχείμασιν των ἐπαρουσίασαν καθίζημα ἀνάλογον πρὸς τὸ παρουσιασθὲν ὑπὸ τῶν πρώτων φιαλῶν κατὰ τὴν τοῦ μηνὸς Αὐγούστου τεχνητὴν αὐτῶν ψύξιν.

Ὅφειλω νὰ προσθέσω ὅτι ὅλοι οἱ χειρισθέντες οἴνοι ἦσαν νέοι, δηλαδὴ τῆς ἐσοδείας τοῦ 1889 (*).

Τὸ πείραμα τοῦτο δεικνύει ὅτι ὁ οἴνος δύναται νὰ τεθῆ ἐν φιάλαις κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἔὰν πρῶτον κατασκευασθῆ καλῶς καὶ δεύτερον τεθῆ εἰς καλὸν ὑπόγειον.

Πρὶν ἢ εἶπω πλειότερα περὶ τῶν διαφορῶν ἐπὶ τοῦ οἴνου ἀποτελεσμάτων τοῦ ψύχους καὶ τῆς χρήσεως αὐτοῦ, ἀνάγκη νὰ ἀναφέρω τινὰ περὶ τῆς συνθέσεως τοῦ ποτοῦ τούτου.

(ἔπεται συνέχεια)

Η ΣΥΚΗ ΕΝ ΜΕΣΣΗΝΙΑ

ὑπὸ Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΥ

Ἐπιμελητὴ τοῦ Τριανταφυλλιδείου Γεωργικοῦ σχολείου Ἀθηνῶν.

(Συνέχεια, ἴδε προηγούμενον τεῦχος, σελ. 498).

Γεωργικαὶ βελτιώσεις καὶ κυβερνητικὴ μεριμνα. Ἐκ τῶν συντόμων τούτων παρατηρήσεων καταφα-

(*) Καὶ τοὺς τὸ δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας των διατρέχοντας οἴνους ἀποκαλοῦν νέους οἱ Γάλλοι.

νεται πως, νομίζω, ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις, ἣν ἐξασκεῖ ἐπὶ τῆς γεωργίας τῆς Μεσσηνίας ἡ ποικίλη αὐτῆς παραγωγή, χρησιμεύουσα ὡς ρυθμιστὴς τῶν οἰκονομικῶν φαινομένων τῆς καλλιέργειας καὶ τοῦ ἐμπορίου. Μεγάλῃς δὲ ἔσται ὠφελείας ἡ ἀντίληψις τῆς Σ.ε.β. Κυβερνήσεως ἐν τῇ διηνεκεῖ αὐτῆς περὶ τῆς ἀναπτύξεως τοῦ δημοσίου πλούτου μερίμνη, βοηθοῦσα καὶ ἐξασφαλίζουσα διὰ καταλλήλων συμβάσεών τὴν ἐκροήν τῶν σύκων κλ. εἰς τὰς ἀγορὰς τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἐνθαρρύνουσα τὴν ἐν τῷ ἐσωτερικῷ ἀπόσταξιν αὐτῶν, καὶ ὑποθάλπουσα διὰ πεφωτισμένων ὀδηγῶν καὶ γεωργικῆς διδασκαλίας τὴν τελειοποίησιν τῶν ὑπαρχόντων προϊόντων καὶ τὴν διάδοσιν τῆς καλλιέργειας ποικίλων ἄλλων γεωργικῶν φυτῶν ὀλίγον ἢ οὐδόλως ἤδη καλλιεργουμένων. Εἰς τὴν μακαρίαν τῶν πεδιάδων τῆς Μακαρίας πλεῖστα νέα καλλιέργεια δύνανται ν' ἀναπτυχθῶσι. Μικραὶ προσπάθειαι ἀπαιτοῦνται ἵνα ἡ ἄσωτος φύσις ἀναλάβῃ τὰ λοιπὰ. Ποικίλωμεν λοιπὸν τὰ προϊόντα ἵνα πολλαπλασιάσωμεν καὶ ἀσφαλίσωμεν τὰς προσόδους μας. Ἰδίως ἀνάγκη νὰ ἀναπτυχθῇ ὀλίγον καὶ ἡ ἀροτραία καλλιέργεια διὰ καταλλήλων γεωργικῶν ἐργαλείων κλ. Τὸ ἀροτρον τοῦ Ἡσιόδου ἄς ἀντικατασταθῇ ὑπὸ εὐρωπαϊκοῦ· μὴ σπείρωμεν πλέον τὸν δαυλίτην μετὰ τοῦ σίτου· ἄς γενικευθῇ ὀλίγον ἢ χρῆσις τῶν λειμώνων—ἐκεῖ ὅπου σήμερον ἐνεδρεύουσι τὰ μιάσματα τῶν πυρετῶν θὰ σκιρτῶσιν εὐτραφῆ ποίμνια καὶ ἀγέλαι·— ποικίλωμεν ὀλίγον τὰς καλλιέργειας μας, διότι «μονότονος γεωργία, γεωργία ἄνευ ποικιλίας προϊόντων εἶνε πενήταιν καὶ ἀμαθῶν λαῶν ἔργον» ὡς ἔγραφεν ὁ γεωργόφιλος Χαλκιοπούλος (*).

Ἄλλὰ πρὸ πάντων εἶνε ἀνάγκη ν' ἀπαλλαχθῇ ἡ εὐδαίμων ἡμῶν χώρα τῆς βδελυρᾶς μᾶστιγος τῆς τακογλυφίας, ἣτις ὡς εἰδεχθῆς βδέλλα ἐκμυζᾷ τὴν ἐκμάδα τῆς γεωργίας. Εἶνε ἀνεκδιήγητα ὅσα ὑφίστανται δεινὰ οἱ ἐργατικοὶ καὶ ἡλιοκαεῖς κάτοικοι τῶν μεσσηνιακῶν χωρίων ὑπὸ τὰς ἐνταῖς πόλεσι κυρίως ἐδρεύουσας ταύτας ἀρπυίας. Οὐδεμία πρόοδος δύνανται νὰ συμβαδίσῃ

(*) Π. Χαλκιοπούλου. Περὶ Βελτιώσεως τῆς Ἑλλην. Γεωργίας, σελ. 109.

μετ' αὐτῆς, εἶνε δὲ θαῦμα ὀφειλόμενον εἰς τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν λιτότητα τῶν χωρικῶν μας, ὅ,τι μέχρι τοῦδε συνετελέσθη. Διὰ τοῦτο μετὰ περιστῆς ἀγαλλιάσεως ἤκουσεν ὁ μεσσηνιακὸς λαὸς τὰς περὶ ἰδρύσεως κτηματικῆς τραπέζης γενομένας προτάσεις καὶ ἀνυπομόνως ἀπέκδέχεται τὴν πραγμάτωσιν αὐτῆς, ἐὰν ἡ Σ.ε.β. Κυβέρνησις θεωρήσῃ συμφέροντας τῷ Κράτει τοὺς προτεινομένους ὄρους.

Ἄλλὰ περὶ τοῦ ζητήματος τούτου δὲν ἐπιτρέπεται ἡμῖν νὰ μακροηγήσωμεν ἐνταῦθα. Ἔργον ὅμως τὸ ὅποιον δὲν δύναμαι νὰ παρέλθω ὅλως, διὰ τοῦ ὁποίου ἡ Κυβέρνησις δύναται νὰ δώσῃ σπουδαίαν ὠθησιν εἰς τὴν μεσσηνιακὴν γεωργίαν καὶ διὰ τοῦ ὁποίου μεγάλα γεωργικὰ κεφάλαια θέλουσιν ἐκταφῆ καὶ ἡ τόσον ποθητὴ ποικιλία τῶν προϊόντων θέλει ἐπιτευχθῆ, εἶνε ἡ ταχεῖα ἀποξήρανσις τοῦ ἔλους τῆς Μακαρίας καὶ ἡ διευθέτησις τῆς κοίτης τοῦ Παρίσου καὶ τῶν ἀρδευσίμων αὐτοῦ ἀγωγῶν. Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ἡ διακαεσττέρα εὐχὴ καὶ ὁ θερμότερος πόθος τῶν κατοίκων πολλῶν μεσσηνιακῶν δήμων. Συντελουμένου αὐτοῦ εὐσταθεῖς ἀραβόσιτοι καὶ παχεῖς τεχνητοὶ λειμῶνες θὰ χλοάζωσιν, ἐκεῖ ὅθεν σήμερον ἀναδίδονται πυρετοὶ, ἡ δὲ ἀνάπτυξις μικρᾶς ἐγγωρίου κτηνοτροφίας θὰ βελτιώσῃ ταύτην, καθιστῶσα εὐωνοτέραν τὴν τροφήν τῶν κατοίκων καὶ τῶν ἀροτήρων κτηνῶν καὶ ἐπιρρωνύουσα τοὺς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς γῆς ἀσχολουμένους καὶ ἀξάνουσα τὴν παραγωγὴν λιπασμάτων· ἐντεῦθεν δὲ θὰ προκύψῃ καὶ ἡ αὐξήσις τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἀμπέλου, τῆς συκῆς καὶ τῶν ἄλλων δενδροφυτειῶν καὶ καλλιεργείων.

Ἡ δὲ Σ.ε.β. ὑπὸ τὸ γλυκὺ καὶ χλιαρὸν τῆς Μεσσηνίας κλίμα ἡ Συκὴ ἢ βοτανικῶς καλουμένη καρικὴ συκῆ (Ficus carica) ἀναπτύσσεται εἰς εὐθαλὲς δένδρον 4—5 μ. ὕψους, καλύπτον διὰ τοῦ πυκνοῦ καὶ εὐρώστου φυλλώματός του εὐρὸν περὶ αὐτὴν τριῆμα γῆς. Τὴν ἀνευρίσκομεν καλλιεργουμένην εἰς πάντα σχεδὸν τὰ ἰδάφη εἰς κοκκινοχῶματα, ἀσπροχῶματα ἢ εἰς ἀμμώδεις γαίας. Τὴν ἀπαντῶμεν παρὰ τὰς Καλάμας θάλλουσαν ἐπὶ τῶν ἀργιλλοτιτανωδῶν καὶ ἀργιλλοπυριτούχων γαιῶν, εἰς τὰς κλιτύας ξηρῶν λόφων ἢ εἰς τοὺς πρόποδας τῶν βουνῶν, ὅπου μόνον

ἡ ἔλαια τῆ διαμφισβητεῖ τὴν θέσιν ἀποτελεσματικῶς. Ἀπὸ τῆς σειρᾶς τούτων κατερχομένη φύεται εὐρωστωτέρα καὶ εὐσταλῆς παρὰ τὴν ἠπίαν κλίτιν τῶν γαιῶν τοῦ χωρίου Ἀσπροχώματος καὶ ἐπὶ τῶν εὐφόρων καὶ ὑγροτέρων (βαρικῶν) γαιῶν τῶν δήμων Θουρίας καὶ Ἄριος. Ἐκεῖθεν ὑπερπηδῶσα τὰς ὑδρηλὰς παρὰ τὸ τέλμα γαίας καὶ τὰς βαθείας ποταμοχώστους γαίας τῆς Μακαρίας, ὅπου δὲν δύναται νὰ συναγωνισθῇ πρὸς τὴν ἀμπέλον, ἐμφανίζεται καὶ πάλιν ἐπὶ τῶν γονίμων κρασπέδων τῆς πεδιάδος καὶ τῶν χθαμαλῶν ἐρυθρῶν ἀργιλλωδῶν γηλόφων τοῦ δήμου Παμίσου, ἐκεῖθεν δὲ ἀναβαίνει πρὸς τοὺς ὑψηλοτέρους δήμους, ὅπου τὴν ἀπαντῶμεν ἐν Οἰχαλίᾳ ἐπὶ τῶν χαλικωδῶν γαιῶν τοῦ χωρίου Κατσαροῦ καὶ παρὰ τὰς ἐγκαταλειφθείσας κοίτας τῶν χειμᾶρων.

Οὕτω λοιπὸν πάντα σχεδὸν τὰ ἐδάφη εἶνε κατάλληλα πρὸς συκοφυτεῖαν. Καὶ βεβαίως μὲν προτιμᾶ καὶ εὐδοκίμει ἡ συκῆ κάλλιον εἰς τὰ πλούσια καὶ δροσερὰ ἐδάφη, ὡς ἐκ τῆς φύσεως τῶν ριζῶν τῆς, αἵτινες ὁμοιάζουσιν ὀλίγον πρὸς τὰς τῆς μορέας ἐκτεινόμεναι εἰς πυκνὸν ἰστὸν ἐπιπολαίως· ἀλλ' εἰς τὰ τοιαῦτα ἐδάφη ἐκτοπίζεται ὑπὸ τῆς ἀμπέλου, διὸ τὴν ἀπαντῶμεν μᾶλλον ἐπὶ γαιῶν ὑψηλοτέρων καὶ ξηροτέρων συνήθως, ὅπου βλαστάνει ὅλως εὐθαλέστατα, καθόσον αἱ ρίζαι τῆς γίνονται μᾶλλον κάθετοι τείνουσαι νὰ εὐρωσι τὴν ὑγρασίαν. Ἐν Μεσσηνίᾳ ἐπὶ τῶν βαρικῶν γαιῶν ἀναπτυσσομένη πολὺ, δίδει μεγάλας ποσότητας καρπῶν εὐμεγέθων, αἵτινες ὁμοίως διατηροῦνται κακῶς, καὶ δὲν ἔχουσι τὸ ὠραῖον ξανθὸν χρῶμα τὸ ἀναζητούμενον ἐν τῷ ἐμπορίῳ, δι' ὃ καὶ χρησιμεύουσι κυρίως διὰ τὴν φάμπρικα. Εἰς τὰς ξηρικὰς γαίας ἡ ποσότης εἶνε μικρότερα, ἀλλὰ καὶ ἡ ποιότης ἀνωτέρα. Αἱ ὠραιότεραι πρὸς βρῶσιν ἰσχάδες λευκόξανθοι καὶ λεπτόφλοιοι παράγονται εἰς τὴν θέσιν *Τουρλῆς* τῶν Καλαμῶν, ἐπὶ τῶν κλιμακῆδόν διατεταγμένων ἐξ ἀργιλλοπυριτούχου γῆς (ἀσπρόχωμα) κωνοειδῶν γηλόφων καὶ ἐπὶ τῶν ὀλίγον ἀμμωδῶν γαιῶν τῆς Ἀνδανείας κλ. Αἱ γαῖαι τὰς ὁποίας φοβεῖται ἡ συκῆ εἶνε αἱ λίαν ἀργιλλώδεις (Καθουραγῆ κοινῶς), αἱ συστελλόμεναι καὶ βαθέως ῥηγνύμεναι τὸ θέρος,

καὶ αἱ λίαν ὑγραί, εἰς τὰς ὁποίας καταστρέφονται πολλάκις οἱ συκῶνες ὑπὸ τῆς σήψεως τῶν ριζῶν· αὗται εἶνε αἱ μᾶλλον ἀνεπιτήδεια τῆ συκῆ, δι' ὃ κατὰ τὸν Θεόφραστον ἡ «συκῆ φιλεῖ μᾶλλον τοὺς ξηροὺς τόπους, οἱ γὰρ ὑγροὶ σήπουσιν ἢ οὐ καλῶς πεπαίνουσι τὸν καρπὸν» (*).

Καλλιεργούμεναι παραλλαγαί. Ἐν Μεσσηνίᾳ καλλιεργοῦνται πολλάκι παραλλαγαὶ συκῶν, ὧν αἱ μὲν εἶνε ἄγριαι, χάριν ἐρινασμοῦ χρήσιμοι, ἐκ δὲ τῶν ἡμέρων αἱ πλεῖσται, ἀλλὰ καὶ αἱ ὀλιγώτερον διαδεδομέναι, παράγουσι καρποὺς καταναλισκομένους νοπούς· μία δὲ μόνον σχεδὸν παρέχει τὰ ξηρὰ σῦκα, αἵτινα εἶνε ἀντικείμενον εὐρέος ἐξαγωγικοῦ ἐμπορίου. Αἱ σπουδαιότεραι τῶν παραλλαγῶν εἶνε αἱ ἐξῆς.

Ὁ Ἐρινεός (**), ἡ ἀγριοσυκῆ ἢ ὀρνός κοινῶς. Ἡ ποικιλία, ἡ μᾶλλον τὸ εἶδος τοῦτο εὐκόλως διακρίνεται τῶν ἄλλων καὶ ὅταν ἐτι στερεῖται τοῦ φυλλώματος. Ἀντὶ νὰ ἀναπτυχθῇ ὡς αἱ ἄλλαι συκαῖ εἰς χονδροὺς εὐθεῖς πῶς καὶ ἐπιμήκεις κλάδους, ὁ ἐρινεός διακλαδιζόμενος πολὺ περισσότερον αὐτῶν παράγει πολλοὺς μικροτέρους κλάδους, ὧν ὁ φλοιός εἶνε ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων λείος, οὕτω δὲ τὸ φυτὸν φαίνεται μᾶλλον σκολιὸν καὶ ῥικνὸν τὴν ὄψιν· τὰ φύλλα τοῦ εἶνε τραχύτερα καὶ μᾶλλον χνοῶδη· οἱ καρποὶ αὐτοῦ μὴ ὠριμάζοντες πάντες τελείως, εἶνε ὑπόξυνοι καὶ ἀνούσιοι, οὐδὲ ὅλως δ' ἐδώδιμοι καὶ ἀφίνουσιν εἰς τὸ στόμα τὴν δυσάρεστον καὶ ἐρεθιστικὴν αἰσθησιν τοῦ ἀύστηροῦ ὑπόγαλακτώδους ὁποῦ των· ὠριμάζουσι διαδοχικῶς ἕνα περίπου μῆνα πρὸ τῶν ἡμέρων. Κατὰ τὸν χειμῶνα ὁ ἐρινεός ἐστερημένος φύλλων φέρει μικροὺς διαδοχικῶς ἀποπίπτοντας πρὸ τῆς ὠριμάνσεως καρπούς, τοὺς ὀλύνθους (ἄτα.λ.λα κοινῶς ἐν Μεσσηνίᾳ, ἀσκολίθους ἐν Ἀττικῇ). Καλλιεργεῖται μεταξὺ τῶν ἄλλων συκῶν καὶ χρησιμεύει εἰς τὸν ἐρινασμὸν. Τοῦ ἐρινεοῦ ὑπάρχουσι πλεῖσται παραλλαγαὶ διάφορον ὅλως ἔχουσαι πρὸς

(*) Θεοφρ. Φ. Α. III. 6-6.

(**) Caprificus vocatur ὁ sylvestri genere ficus nunquam maturescens, sed quod ipsa non habet aliis tribuens - Plinii. Stor. Natur. Sol. 15 v. 19.

τὸ ἐρινάζειν δύναμιν. Ἐν Μεσσηνίᾳ οἱ συκοκόμοι διακρίνουσιν αὐτὰς καλῶς, καὶ εἰς πολὺ διάφορον τιμὴν πληρώνουσι τοὺς καρπούς ἐκάστης ποικιλίας. Ἀξιόλογοι μεταξὺ αὐτῶν εἶνε: Τὰ *Χ.λιβέρια*, σῦκα μικρὰ βαθέως μελιτόχροα α' ποιότητος. — Οὐδεμία ἄλλη παραλλαγή ἐνεργεῖ τόσον ταχέως καὶ καλῶς τὸν ἐρινασμόν. — Ὅταν ἡ ἐκτέλεσις αὐτοῦ ἐπεβραδύνθη πολὺ καὶ τὰ σῦκα ἀρχίζουσιν ἤδη νὰ μαραίνωνται (φινώνουνε) καὶ ἀποπίπτωσιν, ὅταν αἱ συκαὶ ἀρχίζουσι νὰ παραδοθοῦν ὡς λέγουσι κοινῶς, μόνον τὰ χλιβέρια δύνανται νὰ φέρωσι ταχέως βοήθειαν καὶ νὰ προλάβωσι τὴν ἀπώλειαν τοῦ προϊόντος. Ἡ ἰδιότης αὐτῶν αὕτη ἐξηγεῖται ἴσως διὰ τὴν μεγάλην πληθὺν τῶν ἐν αὐτοῖς φηνῶν, ἢ διότι φέρουσι καὶ οἱ ἐρινεοὶ τῶν χλιβερίων πολὺ περισσότερα τῶν ἄλλων ἄρρενα ἄνθη. Εἰς κρισίμους στιγμὰς πωλοῦνται πολλάκις καὶ ἄνω τῶν 10 Δρ. κατ' ὄκτυ. Δευτέρα μετὰ τὰ χλιβέρια ποιότητος εἶνε τὰ *Κακκινόκεντρια* μέσου μεγέθους σῦκα κιτρινωπά, φέροντα ὑπερύθρους ραβδώσεις ἀπὸ τῆς ὀπῆς αὐτῶν ἀκτινοβολούσας: εἶνε καὶ ταῦτα ἐρυθρά. Τὰ *Ὀψιμοκέντρια* ὀγκώδη κιτρινόφαια εἶνε κατώτερα τῶν δύο πρώτων, εἶνε δὲ κυρίως ὠφέλιμα διὰ τὸ τελευταῖον χέρι τοῦ ἐρινασμοῦ. Τέλος τὰ *Ἀπωροκέντρια*, χονδρὰ καὶ ὑπόλευκα, εἶνε ἡ τελευταία ποιότητος.

Τὴν διάκρισιν ταύτην τῶν ποικιλιῶν τοῦ ἐρινεοῦ δὲν κάμνουσι μόνον ἐν Μεσσηνίᾳ, ἀλλὰ καὶ εἰς τινεὶς ἐλληνικὰς νήσους καὶ ἀλλαχοῦ ἔτι, ὡς ἐν Ἀλγερίᾳ, ὅπου ὡς λέγει ὁ *Κριό*(*) οἱ Ἀραβες προτιμῶσι ποικιλίαν ἀγρίων σύκων, ἣτις καθ' ὃ παρετήρησε φέρει ἄνθη σχεδὸν μόνον ἄρρενα. Καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις δὲ ἐγένετο ἡ διάκρισις αὕτη τῶν παραλλαγῶν τοῦ ἐρινεοῦ, ὡς μανθάνομεν ἐκ τοῦ *Θεοφράστου*(**) λέγοντος ὅτι «ἐπεινοῦσι μάλιστα τῶν ἐρινῶν τὰ μέλανα τὰ ἐκ τῶν πετρωιδῶν χωρίων, πολλὰς γὰρ ἔχει ταῦτα κεγχραμίδας».

**ΗΗ* *αὐγασυκεῖα* εἶνε δένδρον μέσης ἀναπτύξεως. Καλεῖται οὕτω διὰ τὸ σχῆμα καὶ τὸ μέγεθος τῶν καρπῶν αὐτοῦ. Ὑπὸ

(*) *Κριό*. *Botanique*, p. 349.

(**) *Θεοφρ. Ἱστ. Φυτῶν*, II, 8, 2.

τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται δύο παραλλαγὰι διακρινόμεναι ἐκ τοῦ χρώματος τοῦ καρποῦ. Τῆς μὲν οἱ καρποὶ εἶνε χρώματος ξανθοπρασίνου τῆς δὲ ἰώδους, ἀμφοτέρων δὲ καταναλίσκονται νωποί συλλεγόμενοι ὅταν φέρωσιν ἔτι τὴν δρόσον τῆς πρωΐας: εἶνε δὲ γλυκεῖς, δροσεροί, ἄβροὶ καὶ εὐχυλοὶ, ἀνακαλοῦντες τὰ βασιλόσυκα τῆς Ἀττικῆς. Προτιμῶνται τὰ τῆς πρώτης ποικιλίας ὡς ἐκλεκτότερα. Τὰ αὐγόσυκα εἶνε τὰ προτιμότερα πρὸς βρώσιν σῦκα τῶν *Καλαμῶν*. Ποικιλία δίφορος, ἢ μόνη σχεδὸν τοιαύτη ἐν Μεσσηνίᾳ. Τὰ πρῶτα σῦκα, τὰ καὶ εὐγευστότερα, ὠριμάζουσι κατὰ τὸν Μάιον, τὰ δευτέρα δὲ κατ' Αὐγουστον — Σεπτέμβριον.

**ΗΗ* *Ἡκουτροσυκεῖα*. Ποικιλία εὐρωστος ὡς φαίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτῆς. Τὰ φύλλα τῆς εἶνε μεγαλύτερα καὶ πυκνότερα, χρώματος βαθέως πρασίνου. Τὰ σῦκα καταναλίσκονται νωπά, ἐκτιμῶνται ὀλίγον καὶ ἔχουσι χρῶμα ὠχροπράσινον.

**ΗΗ* *Ἡρουβαλοσυκεῖα*. Δένδρον εὐθαλές διακρινόμενον εὐκόλως τῶν ἄλλων ποικιλιῶν ἐκ τοῦ χρώματος τῶν φύλλων, ἅτινα εἶνε ὀλίγον ὑπωχρα. Σῦκα πολὺ μεγάλα, χρώματος κιτρινωποῦ. (Βούσικα ἀλλαχοῦ — Κεφαλληνία).

**ΗΗ* *Ἡκοκκινσυκεῖα*. Δένδρον ὄχι πολὺ μεγάλης ἀναπτύξεως, πολύκαρπον. Σῦκα μικρὰ ὑσγυνοβαφῆ ἢ ἰωδέρυθρα: τὰ γλυκύτερα ὅλων τῶν γνωστῶν ποικιλιῶν. Καταναλίσκονται νωπά καὶ ἐκτιμῶνται πολὺ. Ὀλίγα ἀποξηραίνονται πρὸς οἰκιακὴν χρῆσιν. Ἐμφανίζονται ἐνωρίς.

**ΗΗ* *Ἡαυροσυκεῖα*. Ποικιλία μικρᾶς ἀξίας. Σῦκα ἰώχροα, ὀλίγον ὑπόξυνα, καταναλισκόμενα νωπά καὶ ὀλίγον ἐκτιμώμενα.

**ΗΗ* *Ἡμεβανσυκεῖα*. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο φέρονται δύο ποικιλίαι. Ἡ μὲν φέρει σῦκα ὠχρολευκα, γλυκύτερα, μικρὰ, κατάλληλα πρὸς ἀποξήρανσιν, ἀναμιγνυόμενα ἐνίοτε μετὰ τῶν ὀρμαθοσύκων, ἢ δὲ δίδει σῦκα φαισπράσινα μικρᾶς ἀξίας.

**ΗΗ* *Ὀρμαθοσυκεῖα*. — Ὀρμαθοσυκεῖα ἢ τσαπελοσυκεῖα κοινῶς. — Ποικιλία εὐρωστος ἀναπτυσσομένη εἰς ὑψηλὸν ἤμι-

σφαιρικόν δένδρον, οὔτινος ἢ διακλάδωσις ἀρχεται συνήθως εἰς 1 1/2 μ. ὑπὲρ τὴν γῆν, οἱ δὲ κλάδοι κατέρχονται σχεδὸν μέχρις αὐτῆς, ἀποκρύπτοντες διὰ τοῦ παχέος πυκνοῦ φυλλώματός των τὸ ὑπ' αὐτοῦς ἔδαφος ἀπὸ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων. Τὰ φύλλα τῆς εἶνε κάπως τραχύτερα, παχύτερα καὶ ὀλιγώτερον τῶν ἄλλων βαθυσχιδῆ. Οἱ καρποὶ εὐμεγέθεις, χρώματος πρασίνου ἀλαμποῦς, προσλαμβάνουσιν ἀποξηραινόμενοι ὠραῖον χρυσιζόν ἀχυροειδὲς χρῶμα, ἰδίως μάλιστα εἰς τὰς ξηρικές γαίας· εἶνε δὲ ὑποστρόγγυλοι πεπιεσμένοι ὀλίγον κατὰ τὸν ὀφθαλμόν. Ὀψιμώτεροι τῶν προηγουμένων ὠριμάζουσι κατὰ τὸν Ἰούλιον — Αὐγούστον, πολὺ δὲ μᾶλλον τῶν προηγουμένων (ἐκτὸς τῶν κοκκινούκων) σακχαρώδεις καὶ ὀλιγώτερον ὕδαρεις, ἀλλὰ καὶ ἥττον εὐχυμοὶ καὶ δροσεροὶ ὡς νωποὶ καρποὶ, σπανίως καταναλίσκονται ὡς τοιοῦτοι θεωρούμενοι κοινῶς δύσπεπτοι καὶ πρόξενοι πυρετῶν. Ξηραινόμενοι ἀποκτῶσιν ὠραῖον χρῶμα, καλύπτονται μετ' οὐ πολὺ ὑπὸ λευκῆς ἀχνῆς καὶ διατηροῦνται καλῶς. Ἡ ὄρμαθοσυκῆ εἶνε σχεδὸν ἡ μόνη ποικιλία, ἧς οἱ καρποὶ ἀποξηραινόμενοι γίνονται ἀντικείμενον μεγάλου ἐμπορίου. Τὸ ὄνομα ὀφείλεται εἰς τὸν τρόπον τῆς συσκευῆς τῶν ξηρῶν καρπῶν ἐν εἶδει κόκκων κομβολογίου διαπεπερασμένων διὰ στελέχους βρύλλου.

Ἡ ὄρμαθος, ἢ ὄρμαθα ἢ τσαπέλα, ὡς κοινῶς ἀποκαλεῖται τὸ κομβολόγιον τοῦτο, ἀποτελεῖται ἐκ 50 — 60 συνήθως σύκων.

Ψαρμαπόζεκα σύκα. Πρὸ πολλοῦ ἄλλοτε ἐδοκιμάσθη ἐν Μεσσηνίᾳ ἡ εἰσαγωγή τῆς περιφήμου ποικιλίας τοῦ Ἀιδινίου, ἧτις παράγει τὰ περῶνυμα ταρμπάζικα ἢ σμυρνάικα λεγόμενα σύκα, ἀλλ' ἡ εἰσαγωγή αὐτῆς εἰς τοὺς μεσσηνιακοὺς συκῶνας ἀπέτυχεν πιθανώτατα ἐνεκὰ κακῆς ἐκτελέσεως τοῦ ἐμβολιασμοῦ ὡς παρατηρεῖ καλλιεργητῆς (*) ἐπιτυχῶν τὴν εἰσαγωγήν αὐτῆς ἐν Ἀργολίδι. Τὰ σύκα ταῦτα μεγαλείτερα ὀλίγον ἀπὸ τὰ μεσσηνιακὰ ὄρμαθόσυκα, ἔχουσι φλοιὸν πολὺ λεπτόν, τὴν δὲ σάρκα μᾶλλον χυλώδη καὶ ἀβράν, δι' ὃ προτιμῶνται τῶν πρώτων καὶ πωλοῦνται εἰς τίμας πολλῶν τούτων

(*) Ὁ Κυρ' Λογοθέτης (Ἑλλην. Γεωργία, ἔτος 1886. Τετχ. 8 καὶ 9) ὅστις ἐφύτευσε τοιαύτας συκᾶς εἰς τὸ παρά τὴν Τίρυνθα κτήματός του.

ἀνωτέρας· ἐνῶ ἡ τιμὴ τῶν μεσσηνιακῶν ποικίλλει συνήθως μεταξὺ 20—40 λεπτ. κατ' ὄκταν, τὰ σμυρνάικα διατίθενται εὐκόλως πρὸς 1,20—1,50. Προτρέπομεν ἐπομένως τοὺς Μεσσηνίους συκοκόμους νὰ δοκιμάσωσι καὶ πάλιν τὴν εἰσαγωγήν τῆς ἐξαιρέτου ταύτης ποικιλίας, ἔχοντες πάντα λόγον νὰ πιστεύωμεν ὅτι ὑπὸ τὸ γλυκὺ κλίμα καὶ εἰς τὰς εὐφόρους γαίας τῆς Μεσσηνίας, ὅπου τόσον εὐδοκιμεῖ ἡ συκῆ, ἡ ποικιλία αὕτη δύναται νὰ ἐπιτύχη, διαδιδομένη δὲ θέλει μεγάλως ἀυξήσῃ τὴν ἀξίαν τῶν συκῶν των. Τὸ κλίμα τοῦ Ἀιδινίου δὲν εἶνε ἐπιτηδειότερον τῆς συκῆς τοῦ τῆς Μεσσηνίας, αἱ γαῖαι δὲ ταύτης ὑπερτεροῦσιν, ὡς βεβαιοῖ ὁ ἄνω καλλιεργητῆς, τὰς τοῦ Ἀιδινίου. Ἐν τῷ παρά τὴν Τίρυνθα κτήματι αὐτοῦ ἀνεπτύχθη καὶ ἐπρόκοψε μεγάλως ἡ σμυρνάικη συκῆ. — Τὴν εἰσαγωγήν ταύτης συνίστα θερμῶς καὶ ὁ ἐνθουσιώδης ἀλλὰ καὶ πολύπειρος τῆς γεωργίας φίλος μακαρίτης Π. Χαλκιόπουλος, λέγων ὅτι ἀπερὶ τῆς ἐπιτυχίας τῆς οὐδεὶς ὑπάρχει δισταγμὸς, διότι ἄπειροι δοκιμαὶ ἀπέδειξαν τοῦτο(*).

(Ἔπεται συνέχεια)

ΕΝΣΤΙΚΤΑ ΤΙΝΑ ΤΩΝ ΗΜΕΡΩΝ ΖΩΩΝ

(συνέχεια, ἴδε τεύχος ΙΑ' σελ. 517).

Ἡ λύσσα καὶ ἡ μανία προκαλουμένη ἐκ τῆς θέας ζῶου πληγωμένου ἢ κινδυνεύοντος.

Μᾶς μένει νὰ ἐξετάσωμεν τὸ μᾶλλον ἀλλόκοτον τῶν ἐνατίκτων, τὸ μᾶλλον σκληρόν, τὸ ὀλιγώτερον συμφύες πρὸς τὸ γένος· ἐκεῖνο ὅπερ ὠθεῖ κατοικιδία τινὰ ζῶα νὰ ὀρμῶσι κατὰ ὁμοίου των πληγωμένου ἢ κινδυνεύοντος, νὰ τὸ σπαράττωσι καὶ ἐνίοτε νὰ τὸ καταβιβρώσῃσιν.

(*) Π. Χαλκιόπουλου. Περὶ βελτιώσεως τῆς «Ἑλλ. Γεωργίας» σελ. 220.

Ὡς αἱ ἄλλαι ὀρμέφυτοι παραδοξότητες περὶ ὧν ἐπραγματεύθημεν ἐν τῷ προηγουμένῳ ἄρθρῳ, αὕτη παρουσιάζεται πρὸ πάντων μεταξύ τῶν ἀγρίως διαιτωμένων ζώων ἢ τῶν ζώντων ἐν ποιᾷ τινι ἐλευθερίᾳ· πολλάκις αὕτη παρατηρήθη ὑπὸ φυσιολόγων ἐπὶ ἀγέλων βοῶν ἡμιαγρίων τοῦ Πλάτα καὶ τῆς Αὐστραλίας· πᾶς βοῦς ἀνήκων εἰς τοιαύτην ἀγέλην πλησιάζων αὐτὴν πληγώμενος ὑπὸ σφαίρας, ἔχων τὴν πλευρὰν ἀνεφυγμένην ὑπὸ κτυπήματος, ἢ τὸ σῶμα κεκαλυμμένον ὑπὸ αἵματος, βλέπει ἀμέσως τοὺς συντρόφους του, τοὺς πρῶτον φίλους του, νὰ ἐκμανίζωνται, νὰ χαμηλώνωσι τὴν κεφαλὴν, νὰ ὀρμῶσι κατ' αὐτοῦ ἐν παροξυσμῷ παραφορᾶς, ἣτις ἀφαιρεῖ ἀπ' αὐτῶν τὴν συνειδήσιν τῶν πράξεών των, καὶ νὰ τὸν κατασπαράττωσιν ἀνηλεῶς. Πολλάκις μάλιστα ἡ θεὰ τοῦ αἵματος, ἡ πληγῆς χαίνουσης, δὲν εἶνε ἀναγκαῖα ὅπως παραγάγῃ τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο φαινόμενον νευρικοῦ ἐρεθισμοῦ· κραυγὴ ὀδύνης, κραυγὴ ἀπελπισίας ζώου ἐν ἀμύχανιᾳ, ἢ περιελθόντος εἰς σπουδαῖον κίνδυνον, ἀρκοῦσιν ὅπως προκαλέσωσι τὸ φαινόμενον τοῦτο. Πρὸ ὀλίγου ἔτι χρόνου αἱ ἐφημερίδες ἀνέφερον ἐν τοῖς διαφόροις αὐτῶν τὸ πάθημα ἐνός σκωτικοῦ ταύρου ὅστις, περιπλέξας τὰ κέρατά του μεταξύ δύο πετρῶν, ἔμενεν ἐκεῖ κρατούμενος ἐκ τῆς κεφαλῆς καὶ ἀδυνατῶν νὰ ἀπαλλαχθῇ. Εἰς τοὺς μυκηθμοὺς τοῦ ἀπηλπισμένου ζώου, ὅλη ἡ ἀγέλη προσέδραμε καὶ ἐσημάτισε κύκλον περὶ αὐτό. Ἡ πρώτη αἰσθησις αὐτῆς ἦτο ὁ τρόμος, ὡς ἐὰν κίνδυνός τις ἠπειλήσεν αὐτὴν ἀπασαν· ὁ ἀπελπιστικὸς ἐκεῖνος τρόμος μετεβλήθη ταχέως εἰς μανίαν ἀσυνειδήτων καὶ ὅλη ἡ ἀγέλη ἐπιπεσοῦσα κατὰ τοῦ δυστυχοῦς αἰχμάλωτου, τὸν κατεσπάρραξε διὰ τῶν κεράτων, τὸν κατεπάτησεν ὑπὸ τοὺς πόδας της, ἐκυλίσθη ἐν τῷ αἵματι αὐτοῦ καὶ δὲν ἀφῆσεν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους εἰμὴ μᾶζαν αἱματόφυρτον μὴ ἔχουσαν πλέον σχῆμα ζώου.

Θέλετε νὰ πεισθῆτε ὑμεῖς αὐτοὶ περὶ τοῦ ἀναμφισβητήτου τούτου φαινομένου διὰ τινος ἀπλουστάτης δοκιμῆς; Θέσατε ἐν κλωβῷ ἐκ σύρματος ὀλίγους ποντικούς. Ἐὰν βατανίσητέ τινα ἐξ αὐτῶν εἴτε διὰ τῆς χειρός, εἴτε διὰ ῥαβδίου, ὥστε νὰ τὸν

ἀναγκάσητε νὰ ἐκφέρῃ κραυγὴν, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα οἱ συναιχμάλωτοὶ του θὰ ζητήσωσι νὰ δαγκάσωσιν εἴτε τὴν χεῖρά σας εἴτε τὴν ῥάβδον· ἀλλὰ κρύψατε τὴν χεῖρα, καὶ θλίψατε ἰσχυρῶς ἓνα τῶν ποντικῶν ἐπὶ τοῦ κλωβοῦ· αἱ ἀπελπιστικαὶ κραυγαὶ του, οἱ ἀγῶνές του ὅπως ἀπαλλαγῇ θὰ παραγάγωσιν ἀμέσως ἐπὶ ὅλων τῶν ἄλλων βίαιον ἐρεθισμόν, θὰ τοὺς ἴδητε δὲ ὀρμῶντας ἐναντίον τῶν πλευρῶν τοῦ κλωβοῦ, νὰ διατρέχωσιν αὐτὸν καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις, ὡς ἐὰν ἐζήτουν νὰ ἀνακαλύψωσι τὸν ἐχθρὸν ὅστις ἀπειλεῖ πάντας. Ἐπειδὴ δὲ δὲν θὰ εὐρίσκωσιν αὐτόν, ἡ λύσσα των θὰ στραφῇ ἀμέσως κατὰ τοῦ ποντικοῦ τοῦ ὁποίου αἱ ὀδυνηραὶ κραυγαὶ παράγουσι τὴν συγκίνησιν των· θὰ πηδήσωσιν εἰς τὸν λαιμόν του καὶ θὰ τὸν κατασπαράξωσι.

Πολὺ περισσότερον τῶν χορτοφάγων, οἱ κύνες εἶνε ὑποκείμενοι εἰς αὐτομάτους τοιαύτας ἐκδηλώσεις. Παρ' αὐτοῖς μάχη μεμονωμένη δὲν γίνεται—ἡ μονομαχία εἶνε ἄγνωστος εἰς αὐτούς.—Ὅταν δύο ἀντίπαλοι, μετὰ πολλὰς ἀμοιβαίας προκλήσεις ἀποφασίσωσι νὰ λύσωσιν ἐν μάχῃ μέχρι θανάτου ἀρχαίαν τινὰ ἔριδα, βλέπετε ἀμέσως ὅλους τοὺς κύνας τῆς συνοικίας, ὅλους τοὺς κατοίκους κυνοστασίου, προστρέχοντας καὶ περικυκλοῦντας τοὺς διαμαχομένους. Παρασταθῆτε ὡς ἀπαθείς θεαταί· ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ θὰ ἴδητε τὰ σώματά των φρίσσοντα ὡσεὶ ὑπὸ γαλθανικὴν ἐρεθιζόμενα δόνησιν· αἱ τρίχες τῶν νώτων των θ' ἀνορθωθῶσι, λαρυγγῶδεις δὲ γρυλλισμοὶ θὰ ἐξέρχωνται ἐκ τῶν στομάτων ὅλων· ἅμα δὲ εἰς τῶν διαμαχομένων διὰ τῶν κραυγῶν του μαρτυρήσῃ ὅτι ἐπληγώθη ἐπικινδύνως, ὅτι μέλλει νὰ ὑποκύψῃ, ὅλοι ὀρμῶσι κατ' αὐτοῦ, τὸν δάκνουσι καὶ τὸν κατασχίζουσιν ἀνηλεῶς. Ἐνίοτε, ἐκεῖνοι οἵτινες δὲν δύνανται νὰ φθάσωσι μέχρι τοῦ κέντρου τῆς πάλης καὶ νὰ κατευνάσωσι τὴν καταλαβοῦσαν αὐτοὺς λύσσαν, ἐπιτίθενται κατ' ἀλλήλων καὶ οὕτω ἡ συμπλοκὴ ἀποβαίνει γενικὴ.

Αἱ κύνες, βεβαίως νευρικώτεραι, εἰσὶν εὐπαθέστεραι τῶν ἀρρένων, ἐκδηλοῦσι περισσότεραν μανίαν καὶ λύσσαν· τοιαύτη μάχη ὅπου ἐπικρατεῖ τὸ φύλον ὅπερ ἐν τῇ παρούσῃ περιστάσει δὲν

δυνάμεθα βεβαίως νὰ ἀποκαλέσωμεν ἀσθενές, σπανίως περαι-
οὔται χωρὶς νὰ μείνωσιν ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ἐν ἡ πλει-
ότερα πτώματα.

Νὰ ἐξηγήσωμεν τὴν αἰτίαν καὶ τὸν σκοπὸν τῶν ἀλλοκότων
τούτων ὁρμεμφύτων ἐκδηλώσεων εἶνε πολὺ δυσκολώτερον ἢ νὰ
βεβαιώσωμεν τὴν πραγματικότητα αὐτῶν. Ὁ Δαρβίνος, ἀπα-
σχολούμενος ἐκ τῆς θεωρίας του ὅτι ὅλα τὰ ὁρμεμφυτά τῶν
ἀτόμων ἐπλάσθησαν ἐπ' ἀγαθῷ τοῦ εἴδους, εὕρισκει αὐτὰ ἐξό-
χως ὠφέλιμα παρὰ τοῖς ἐν ἀγέλαις βιοῦσι χορτοφάγοις εἰς κέν-
τρα βριθόντα ἐκ ζώων ἀρπυκτικῶν πάντοτε ἐνεδρευόντων λείαν
τινά· τὰ ἐν ἀγέλαις βιοῦντα ταῦτα ζῷα ἔχουσι τῶντι συμφέ-
ρον νὰ ἀπαλλαγῶσιν ὅσον τάχιον μέλους τινὸς τῆς κοινωνίας
των, ὅπερ ἔνεκα τῶν πληγῶν του καὶ τῆς ἐξ αὐτῶν διαχεο-
μένης ὀσμῆς, ἢ ἔνεκα τῶν τυχόν ἀφινομένων ἰχνῶν αἵματος,
θὰ ἐδημιούργει δι' ὅλα τὰ ἄλλα κίνδυνον διαρκῆ, ἐλκῦρον ἐπὶ
τὰ ἰχνη του τὰ περίξ σαρκοβόρα.

Ἄλλὰ διὰ νὰ γίνῃ ἀσπαστὴ ἡ ἐξηγήσις αὕτη ἔπρεπε νὰ ἐ-
φαρμολογῆται ὁμοίως καὶ εἰς τὰ σαρκοβόρα, τὰ ζῶντα ἐν ἀγέ-
λαις· πλὴν τούτου ἔπρεπε τὸ αὐτὸ ὁρμεμφυτὸν νὰ ὠθῆ τὰ χορ-
τοφάγα νὰ ἀπλλάσσωνται διὰ θανατικῶν ἐκτελέσεων ἀπὸ τῶν
γηραιῶν, ἐξησθενημένων, καὶ ἀσθενῶν ὑποκειμένων, ἅτινα κάλ-
ιστα δύνανται νὰ διακινδυνεύσωσι τὴν ἀσφάλειαν τῆς ἀγέλης.
Ἐν τούτοις οὐδὲν τοιοῦτο ἀπολύτως συμβαίνει· ναὶ μὲν τὰ ἀ-
δύνατα ἢ ἀσθενῆ ζῷα εἶνε βεβαίως τὸ ἀντικείμενον τῶν ἐπι-
θέσεων ἐκ μέρους τῶν εὐρωστοτέρων ἀδελφῶν των, οὐδέποτε
ὁμως ἐπιβάλλεται αὐτοῖς θανατικὴ ἐκτέλεσις ἀμεσοῦ κατόπιν
ἀληθῶς φονικῶν σκηνῶν.

Δὲν θὰ ἦτο πολὺ ἀπλούστερον νὰ ἀφεθῆ ἡ θεωρία αὕτη τοῦ
Δαρβίνου ἥτις ἐν τούτοις ἐγένετο δεκτὴ παρὰ πολλῶν φυσιο-
λόγων, καὶ νὰ παραδεχθῶμεν ὡς πράγματι βλαβερὸν διὰ τὸ
εἶδος τὸ ἐπασχολοῦν ἡμᾶς ὁρμεμφυτὸν, ὀρίζοντες ὅτι τοῦτο δὲν
εἶνε ἀληθὲς φυσικὸν ὁρμεμφυτὸν, ἀλλὰ παρέκκλισις, πλάνη εἰς
τὴν ὁποίαν εἰσὶν ὑποκείμενα νὰ περιπέσωσι ζῷα ὑπερερεθι-

σθέντα, ἐκτὸς ἐαυτῶν, ἀπολέσαντα ἐξ οἷας δήποτε αἰτίας τὴν
ὕγιάν ἐκτίμησιν τοῦ ὠφελίμου καὶ τοῦ ἐπιβλαβοῦς;

Παρὰ πᾶσαν τὴν νοσηροσύνην ἡμῶν, δὲν ὑποκείμεθα καὶ ἡ-
μεῖς αὐτοὶ εἰς μυρίας πλάνας, εἰς μυρίας αὐταπάτας, αἵτινες
ἐνίοτε μᾶς ἐξωθοῦσι νὰ πράττωμεν πράξεις βλαπτικωτάτας;
Διατί λοιπὸν νὰ ἀπαιτῶμεν ἀπὸ τὰ ζῷα πλειότεραν ἀσφάλειαν
εἰς τὰς κρίσεις των, πλειότερον ἀλάθητον εἰς τὰ ὁρμεμφυτά
των (*); Ὅλα ἀπατῶνται, καὶ ἐπειδὴ φαίνονται ὅτι ἔχουσι
πλειότεραν ἀπλότητα, πλειότεραν ἐνότητα ἐν ταῖς καταλή-
ψεσιν αὐτῶν, πλανῶνται ὅλα τυγχρόνως καὶ κατὰ τὸν αὐτὸν
τρόπον ὡς εἰ ἡ πλάνη ἦτο μεταδοτικὴ.

Κραυγὴ ἀπελπισίας ἢ ὀδύνης ἐκφερομένη παρ' ἐνὸς τῶν ἀ-
δελφῶν των, αἷμα ῥέον ἐκ πληγῆς, τὰ καταπλήττει καὶ τὰ ἐ-
ρεθίζει ὅλα συγχρόνως· ἔχουσι τὴν ἀντίληψιν καθαρὰν καὶ ἀ-
κριβῆ τοῦ κινδύνου, προαισθάνονται αὐτόν· ἡ θεὰ ἐνὸς ὁμο-
φύλου των παλαίοντος ἀπελπιστικῶς ὅπως λυτρωθῆ ἐκ τινος
ἀπευκταίου, ἐξεγείρει παρ' ἅπασιν τὴν ιδέαν ἐχθροῦ ὅστις ἀπει-
λεῖ καὶ αὐτὰ ταῦτα· τὸν ἐχθρὸν δὲν τὸν βλέπουσιν οὐδαμοῦ,
τότε ἡ διάνοιά των ταρασσεται, χάνουσι τὴν συνείδησιν τῆς
πραγματικότητος καὶ δὲν βραδύνουσι νὰ προσωποποιήσωσι τὸν
ἐχθρὸν ἐν τῷ τρωθέντι ἢ ἐν ἀπελπισίᾳ εὕρισκομένῳ ἀδελφῷ αὐ-
τῶν. Κατασπαράττουσιν αὐτόν μὲ τὸν σκοπὸν νὰ τὸν βοηθή-
σωσι, κατασφάζουσιν αὐτόν ὅπως τὸν λυτρώσωσιν ἀπὸ τοῦ κιν-
δύνου. Ἐν τῷ πνεύματι αὐτῶν παρουσιάζεται φαινόμενον ἀνά-
λογον πρὸς ἐκεῖνο ὅπερ καλοῦμεν μανίαν τῆς καταδιώξεως,
ὅπερ εἰς τινὰς νοσηρὰς ἀνθρωπίνους διανοίας παριστᾶ ὡς ἐχ-
θρὸν τὸν μᾶλλον ἀφωσιωμένον φίλον.

(*) Ὡς παράδειγμα ἀπάτης εἰς ἣν περιπίπτουσι εὐκολώτατα τὰ ζῷα, ὑπο-
μιμνήσκωμεν πόσον εὐκόλως διὰ τινῶν κραυγῶν, διὰ τινῶν χειρονομιῶν, πεί-
θομεν τοὺς κυνηγετικούς κύνες ὅτι γάτος τις ἢ ποντικὸς εἶνε κεκρυμμένος ὑπὸ
ἔπιπλόν τι. Οἱ κύνες οὗτοι εἶνε τῶσον ἰσχυρῶς εὐφάνταστοὶ ὥστε δὲν βραδύνουσι
νὰ ἐρεθισθῶσιν ὑπὸ τῆς φωνῆς μας ὡς ἤθελον ἐξερεθισθῆ ἐὰν τὸ θῆραμα εὕρισκετο
παρόν. Ἄς τοῖς εἰπωμεν τότε βᾶχος τι ἢ ἄλλο οἷον δήποτε ἀντικείμενον, ἀμέσως
ἐπιπίπτουσι κατ' αὐτοῦ καὶ τὸ κατασχίζουσι νομίζοντες πράγματι ὅτι ἔχουσι
ἐνώπιόν των ἀληθῆ ἀντίπαλον.

Τοιαύτη εἶνε ἡ πιθανωτέρα ἐξήγησις τῶν ὠμῶν σκηνῶν αἰ-
τινες τοσοῦτον ἐξέρχονται ἀπὸ τοὺς φυσικοὺς νόμους ὥστε ἡ-
δύνατό τις ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ αὐτῶν ἐὰν δένῃ ἐμαρτύρουν τὴν
ἀύθεντικότητά των μυρία γεγονότα εὐσυνειδήτως παρατηρη-
θέντα.

(Ἐκ τοῦ *Eleusis*).

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Περὶ ἐξευρέσεως τρόπου πρὸς τε ἀποτροπὴν τῆς νοθεύσεως τοῦ
σταφυδοκαρποῦ καὶ πρὸς βελτίωσιν τῆς ποιότητος αὐτοῦ.

Πρὸς τοὺς Νομάρχας Ἀχαΐας καὶ Ἡλίδος, Ἰεσσαρίας, Ἀρ-
γολίδος καὶ Κορινθίας, Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρναντίας, Ζακύν-
θου, Κεφαλληνίας, καὶ τὸν Ἐπαρχοῦν Δευκάδος.

Ἐνιοὶ τῶν τὴν ἐμπορίαν τῆς σταφίδος μετερχομένων ἀνα-
μιγνύουσιν, οὐχὶ σπανίως, μετὰ τῆς σταφίδος οὐσίας ξένας,
νοθεύοντες οὕτω τὸ κυριώτατον τῶν ἡμετέρων προϊόντων· πολ-
λάκις δὲ ἐπιχειροῦσι τὸ ἔργον τῆς νοθείας διὰ τῆς χρήσεως
ἀφθόνου θαλασσίου ὕδατος, μεταβάλλοντες τὸν καρπὸν εἰς
ἄμορφον μᾶζαν· ἄλλοι δὲ πωλοῦσιν ὡς προϊόν περιφερειῶν
γνωστῶν διὰ τὴν παραγομένην ἀρίστην ποιότητα σταφίδα
προερχομένην ἐκ περιφερειῶν, ὧν ἡ παραγωγή θεωρεῖται μετρία
κατὰ ποιότητα.

Τινὲς δὲ τῶν καλλιεργητῶν παρακινούμενοι ὑπὸ ἐμπόρων,
ἀμιλλωμένων περὶ ταχυτέρας εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς καταναλώ-
σεως ἀποστολῆς προϊόντος τῆς νέας παραγωγῆς, συλλέγουσι
προώρως καὶ ἀποξηραίνουσιν ἀτελῶς τὸν καρπὸν, ἐπιδιώκοντες
οὕτω κέρδος μείζον, ἀποκομίζοντες δὲ ἐνίοτε ζημίαν ἐκ τῆς τοι-
αύτης ἐπιχειρήσεως. Ἄλλ' ἐὰν ἡ ζημία ἢ τὸ κέρδος αὐτῶν
ᾧσι συνήθως ἀσήμαντα, ἢ ἐν τῷ τόπῳ τῆς καταναλώσεως κα-
κὴ ἐντύπωσις ἐξασκεῖ ἐπιβλαβῆ ἐπιρροὴν ἐπὶ τὰς τιμὰς τοῦ
προϊόντος.

Καὶ εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι ἡ ἀνάμιξις τῆς διοικήσεως εἰς ἔρ-
γα ἰδιωτικὰ τυγχάνει κατ' ἀρχὴν ἀποκρουστέα, διότι εἶναι βέ-

βαιον ὅτι, κατὰ γενικὸν κανόνα, οἱ ἰδιῶται μεριμνῶσι κάλλιον
τῆς διοικήσεως περὶ τῶν ἰδίων συμφερόντων, ἐπίσης ἀληθές ὁμως
εἶναι, ὅτι τῆς κυβερνητικῆς μερίμνης ἢ σφαιρα δύναται νὰ ἐπε-
κταθῆ, ὅταν ἔλλειψις νομοθετικῆς προνοίας ζημιῶι τοὺς πολ-
λοὺς, παραδιδούσα αὐτοὺς ἔρμαιον τῆς πλεονεξίας ὀλίγων κερ-
δοσκοπῶν, ἢ ὅταν ἡ ἔλλειψις ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας καθιστᾷ
δύσκολον τὸν κανονισμόν τοῦ τρόπου τῆς ἐξασφαλίσεως συμφε-
ρόντων πολυτίμων.

Οὕτως ἐν Γαλλίᾳ προκειμένου περὶ τοῦ τρυγητοῦ τῶν ἀμπέ-
λων, τῆς πρωτοβουλίας τοῦ ἰδιοκτητοῦ θεωρηθείσης ἐπιβλα-
βοῦς, ἐκρίθη λυσιτελέστερον νὰ ἀνατεθῆ τῷ δημάρχῳ ὁ προσ-
διορισμὸς τοῦ χρόνου τῆς ἐνάρξεως τῆς συλλογῆς τοῦ καρποῦ.
Τὸ μέτρον τοῦτο ἰσχύον μὲν καὶ παρ' ἡμῖν, ἐφαρμοζόμενον δὲ
ἐν εὐαριθμοῖς δήμοις, ἡδύνατο νὰ ἐπεκταθῆ κατ' ἀναλογίαν
καὶ ἐπὶ τῆς συλλογῆς τῆς σταφίδος, ὀριζομένης τῆς ἡμέρας τῆς
ἐνάρξεως τοῦ τρυγητοῦ ἐν ἐκάστῳ δήμῳ, ἢ ἐν ταῖς διαφόροις
περιφερειαῖς ἐκάστου δήμου, δι' ἀστυνομικῆς διατάξεως. Ἡδύ-
νατο ὁμως ἢ ἐκ τῆς ἀποστολῆς καρποῦ κακῆς ποιότητος εἰς
τὰς ἀγορὰς τῆς καταναλώσεως ζημίαν νὰ ἀποτραπῆ, τοῦτο μὲν
δι' ἐπιβολῆς ποινῶν εἰς τὸν νοθεύοντα τὴν σταφίδα, τοῦτο δὲ
διὰ τοῦ προσδιορισμοῦ τοῦ χρόνου τοῦ ἐξ ἐκάστου τῶν λιμένων
τοῦ Βασιλείου ἔκπλου τῶν πλοίων, ὅσα ἔχουσι φορτίον σταφί-
δος, προωρισμένον διὰ τὰς ἀγορὰς τῆς καταναλώσεως, ἀναλό-
γως τῆς κατὰ τόπους ἐποχῆς τῆς ὠριμάνσεως, ἢ διὰ τοῦ προσ-
διορισμοῦ ἀνωτέρας φορολογικῆς μονάδος διὰ πᾶν φορτίον πεμ-
πόμενον ἐκτὸς τοῦ Κράτους πρὸ ὠρισμένης ἐποχῆς.

Καὶ πρόδηλον μὲν εἶναι, ὅτι μεγάλας ἢ ἐφαρμογὴ οὐδὲ
ποτε ἐκ τῶν μέτρων τούτων θὰ ἐγείρῃ ἀντιρρήσεις· ἀλλ' ἐπειδὴ,
ὡς φρονοῦμεν, ἢ περὶ προστασίας τῆς παραγωγῆς τῆς σταφίδος
μέριμνα τῆς Κυβερνήσεως δεόν νὰ ἦ ἀνάλογος πρὸς τὴν σπου-
δαιότητα, ἣν κέκτηται τὸ προϊόν τοῦτο διὰ τε τὸ δημόσιον τα-
μεῖον καὶ τοὺς ἰδιώτας, ἐνομίσαμεν ὅτι ἔδει νὰ μὴ διστάσωμεν
πρὸς λήψιν μέτρων, ἅτινα οἱ εἰδότες τὰ πράγματα καλῶς ἤθελον
τυχόν κρίνει ὡς λυσιτελῆ. Τὰς γνώμας δὲ τῶν περὶ τὴν παρα-

γωγὴν καὶ τὴν ἐμπορίαν τῆς σταφίδος ἀσχολουμένων ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων θεμάτων ἐπιθυμοῦντες νὰ γνωρίζωμεν, παρακαλοῦμεν ὑμᾶς ὅπως συλλέξητε καὶ διαβιβάσητε εἰς τὸ ὑφ' ἡμᾶς Ὑπουργεῖον ταύτας μετὰ τῶν ὑμετέρων παρατηρήσεων.

Ἐν Ἀθήναις, τῇ 20 Νοεμβρίου 1891.

Ὁ Ὑπουργός ΑΛ. Θ. ΖΑΙΜΗΣ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Περὶ τῆς χρησιμότητος τῶν στεμφύλων πρὸς λίπανσιν μετὰ τὴν ἀπόσταξιν αὐτῶν. Τῷ κ. Ι. Δ. εἰς Δεδάγατος. — Τὰ στέμφυλα καὶ μετὰ τὴν ἀπόσταξιν των περιέχουσιν εἰσέτι, πλὴν τοῦ ὕδατος, ἀρκετὰς οὐσίας ἀφαιρεθείσας ἀπὸ τοῦ ἐδάφους διὰ τῶν ριζῶν τῆς ἀμπέλου. Τὰ στέμφυλα ταῦτα περιέχουσι πλειότερας θρεπτικὰς οὐσίας ἢ τὸ χλωρὸν χόρτον, ὅθεν ὑπὸ θρεπτικὴν ἐποψιν δυνάμεθα νὰ παραβάλωμεν αὐτὰ πρὸς τὸ χλωρὸν χόρτον. Τὰ στέμφυλα δίδονται ὡς τροφή εἰς τοὺς βόας, τοὺς ἵππους, τοὺς χοίρους καὶ τὰ πρόβατα· ταῦτα δὲ τὰ προτιμῶσι θερμὰ, ἂν καὶ τὰ τρώγωσι καὶ ψυχρά. Ἐπειδὴ δὲ δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ καταναλωθῶσιν ἅπαντα τὰ στέμφυλα εὐθὺς μετὰ τὴν ζύμωσιν τοῦ οἴνου ἢ τὴν ἀπόσταξιν αὐτῶν, εἶνε καλὸν νὰ τὰ ἀποξηραίνωμεν εἰς τὸν ἥλιον. Κατὰ τὴν ἀποξήρανσιν των ἀποχωρίζονται ἀπὸ τῆς μάζης πολλὰ γίγαρτα, ἅτινα δίδονται εἰς τὰς ὄρνιθας ἢ εἰς τοὺς ἵππους, ἀλλ' ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ περιπτώσει ἀλεσμένα. Τὰ στέμφυλα δύνανται νὰ χρησιμοποιηθῶσι πρὸς τούτοις καὶ ὡς ἄριστον λίπασμα ἰδίως διὰ τὴν ἀμπέλον. Μόνα ἢ ἀναμιγνυόμενα μετὰ τῆς κοπρίας ἀποτελοῦσιν ἐκλεκτὸν λίπασμα διὰ πᾶσαν σχεδὸν καλλιέργειαν. Ἐν Βουργουνδίᾳ χρησιμοποιοῦσι τὰ μετὰ τὴν ἀπόσταξιν στέμφυλα κατὰ προτίμησιν πρὸς λίπανσιν τῆς ἀμπέλου, τιμῶνται δὲ πρὸς δεκάπέντε περίπου λεπτά κατὰ κοιλόν. Κατὰ τὸν Joigneaux τὰ στέμφυλα ἐνεργοῦσιν ὄχι μόνον διὰ τῶν θρε-

πτικῶν στοιχείων τὰ ὅποια περιέχουσιν, ἀλλὰ καὶ μεταδίδοντα εἰς τὸ ἔδαφος δροσερότητα τινα καὶ καθιστῶντα αὐτὸ πορωδέστερον.

Στάκτη γαιανθράκων. Τῷ κ. Ν. Σ. Μ. εἰς Κάφρ-ἐλ-Δαβάρ. — Περὶ τοῦ τρόπου τῆς χρησιμοποίησεως τῶν τέφρων τῶν γαιανθράκων ἴδε τὰ γραφέντα ἐν τῇ «Ἑλληνικῇ Γεωργίᾳ» τοῦ ἐνεστῶτος ἔτους, σελ. 245 καὶ 341.

Περὶ λιπάνσεως τῆς ἀμπέλου μόνον διὰ πότησεως. Τῷ κ. Ι. Γ. Π. εἰς Πάτρας. — Εἴμεθα ἐναντίοι τῆς τοιαύτης λιπάνσεως, διότι αὕτη εἶνε δαπανηρὰ, δαπανηροτάτη, οὐχὶ δὲ πλήρης λίπανσις. Ἄλλως διὰ νὰ ποιήσητε ἐπιτυχῆ χρῆσιν τοιαύτης λιπάνσεως δεόν νὰ γνωρίζητε τὴν χημικὴν καὶ φυσικὴν σύστασιν τοῦ ἐδάφους τοῦ ἀμπελωνός σας, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει θὰ ἐνεργήσητε, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενον, εἰς τὸν βρόντον. Διατί δὲν προτιμᾶτε τὴν χρῆσιν τῆς τέφρας τῶν ξυλανθράκων ἧτις περιέχει ἀρκετὴν πότησαν, πρὸς δὲ τούτοις καὶ ἄλλας χρήσιμους τῇ ἀμπέλῳ οὐσίας; Ἡ περιεχομένη ἐν αὐτῇ πότασα θὰ σᾶς στοιχίσῃ πολὺ εὐθηνότερον τῆς τοῦ ἐμπορίου. Ἴδατε περὶ τῆς χρήσεως τῆς τέφρας «Ἑλλ. Γεωργίαν» 1890, σελ. 279 καὶ 352.

ΔΙΑΦΟΡΑ

Πρὸς τοὺς κ. κ. συνδρομητάς.

Ἴδου συμπληρούμενον καὶ τὸ ἑβδομῶνον ἔτος τοῦ βίου τῆς «Ἑλληνικῆς Γεωργίας», τὴν χρησιμότητα τῆς ὁποίας μαρτυρεῖ ἀναμφισβητῶς ἡ τακτικὴ αὐτῆς δημοσίευσις ἀνευ οὐδεμιᾶς κυβερνητικῆς ἢ ἄλλης ὑποστηρίξεως πλὴν τῆς παρεχομένης ὑπὸ τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἀνατολὴν κυρίων συνδρομητῶν.

Ἡ σύνταξις τῆς «Ἑλληνικῆς Γεωργίας» σεμνυνομένη ἐπὶ τῇ ὑποστηρίξει ταύτῃ καὶ ἐρειδομένη ἐπ' αὐτῆς δὲν φεῖδεται κόπων καὶ προσπαθειῶν ὅπως κατα-

στήση τὸ περιοδικὸν τοῦτο σύγγραμμα ὠφέλιμον βελτιοῦσα καὶ ποικίλλουσα διαρκῶς τὴν ὕλην αὐτοῦ.

Ἐκφράζουσα δὲ τὰς εὐχαριστίας αὐτῆς πρὸς ἅπαντας τοὺς συνδρομητὰς τῆς καὶ τοὺς συνεργάτας ὡς καὶ πρὸς τοὺς ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος φίλους ἀνταποκριτὰς τῆς, τοὺς ὅλως ἀφιλοκερδῶς ἀναλαμβάνοντας τὴν ἄχαριν καὶ δυσχερῆ φροντίδα τῆς ἐγγραφῆς καὶ εἰσπράξεως τῶν συνδρομῶν εὐχεται εἰς πάντας αὐτοὺς αἴσιον καὶ εὐτυχὲς τὸ νέον ἔτος.

— **Γεωργικὸν ἡμερολόγιον τῆς ἐταιρείας τῶν γεωπόνων τῆς Γαλλίας διὰ τὸ ἔτος 1892.** Οἱ θέλοντες νὰ λάβωσιν ὡς δῶρον τὸ ἡμερολόγιον τοῦτο (ἴδε εἰδοποίησιν τετάρτης σελίδος ἐξωφύλλου) ὀφείλουσι ν' ἀποστείλωσιν τὴν συνδρομὴν αὐτῶν τὸ ταχύτερον, διότι μόνον ὀλίγα ἀντίτυπα ἡδυνήθημεν καὶ ἐφέτος νὰ προμηθευθῶμεν.

— **Ἡ φυλλοξήρα ἐν Ἑλβετίᾳ** ἀνεφάνη τὸ πρῶτον τῷ 1874. Πρὸς καταπολέμησιν αὐτῆς ἐφηρμόσθη ἐπὶ πολὺ τὸ καταστρεπτικὸν σύστημα κατεστράφησαν δὲ ἀμπελῶνες, πρὸς σωτηρίαν τῶν ὑγιῶν, ἐν στρογγύλῳ ἀριθμῷ 600 στρέμματα καὶ ἐδαπανήθησαν πρὸς καταστροφὴν αὐτῶν καὶ λήψιν τῶν καταλλήλων μέτρων πρὸς παρακώλυσιν τῆς μεταδόσεως ἀπὸ τοῦ 1874 μέχρι τέλους τοῦ 1890 φράγκα 1,628,000.

Ἐκ πρώτης ὄψεως ἡ δαπάνη αὕτη φαίνεται μεγάλη, ἐξετάζοντες ὁμῶς τὰ πράγματα λεπτομερέστερον βλέπομεν ὅτι αὕτη εἶνε μηδαμινή, διότι ἡ Ἑλβετία ἔχει 346,000 στρέμματα ἀμπελῶνας παράγοντας ἑτησίως 4,211,000 ἑκατόλιτρα οἴνου ἀξίας φρ. (πρὸς 30 φρ. τὸ ἑκατόλιτρον) 33,830,000, ἤτοι φρ. 617,610,000 διὰ τὸ εἰσόδημα τῶν 17 ἐτῶν καθ' ἃ ἐμφωλεύει ἡ φυλλοξήρα εἰς τοὺς ἑλβετικούς ἀμπελῶνας. Ὅθεν πρὸς ἐξασφάλισιν εἰσοδήματος ἀξίας 617 ἑκατομμυρίων φράγκων 1,628,000 φρ. δαπάνη δὲν εἶνε βεβαίως μεγάλη.

— **Ἡ φυλλοξήρα ἐν Ἰταλίᾳ.** Οἱ μέχρι τοῦδε καταστραφέντες ἢ προσβεβλημένοι ὑπὸ τῆς φυλλοξήρας ἀμπελῶνες τῆς Ἰταλίας ἀνέρχονται εἰς 1,100,000 στρέμματα. Ἡ με-

γάλη αὕτη καταστροφὴ ἐπῆλθεν ἐντὸς δεκαετίας, διότι τῷ 1880 ἦσαν προσβεβλημένοι ἀμπελῶνες ἐκτάσεως 110 μόνον στρέμμάτων (Agricoltura meridionale 1891 σελ. 358).

— **Ἡληρώουσιν οἱ οἴνοι εἰσαγωγικὸν τέλος ἐν Ἑσσίᾳ** κατὰ τὸ νέον δασμολόγιον καὶ ἐφ' ὅσον περιέχουσιν οἰνόπνευμα ἔλασσον τῶν 16⁰/₀ φράγκα 91, 67 κατὰ ἑκατὸν χιλιόγραμμα, δι' ἕκαστον δὲ βαθμὸν ἐπὶ πλεόν τῶν 16 πρόσθετον τέλος ἐκ 48 ἑκατοστῶν τοῦ φράγκου.

— **Κονιάκ Γασσιμέ.** Συνιστῶμεν ἐκθύμως τὸ ὑπὸ τοῦ ἐν Γασσιμέ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας κ. Μερικά κατασκευαζόμενον ἄριστον Κονιάκ, οὔτινος δείγμα ἀπεστάλη ἡμῖν ἐσχάτως, ἐκ τῆς γενομένης δὲ δοκιμῆς ἀπεδείχθη ὅτι εἶνε ἀρίστης ποιότητος.

— **Οἶνος ἐκ σύκων** κατασκευάζεται ἀπὸ τινος ἐν Ἀλγερίᾳ, ἐνθα παράγονται σύκα εἰς μεγάλα ποσά. Ὁ οἶνος οὗτος ὢν εὐθυστότατος ἀναμιγνύεται μετὰ τοῦ ἐκ σταφυλῶν, δυσχερέστατα δὲ διακρίνεται τὸ μίγμα τοῦτο.

— **Ἀπέθανεν ὁ Σ. Σπηλιωτάκης** διατελέσας ἐπὶ πολλὰ ἔτη διευθυντῆς τοῦ παρὰ τῷ ὑπουργεῖῳ τῶν Ἐσωτερικῶν γραφείου τῆς δημοσίας οἰκονομίας καὶ πρόεδρος τῆς ἐπὶ τῆς ἐμφυχώσεως τῆς Ἑθν. Βιομηχανίας ἐπιτροπῆς, συντελέσας δὲ οὐκ ὀλίγον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς βιομηχανίας καὶ τῆς γεωργίας τῆς χώρας. Τῷ 1864 ἐδημοσίευσεν τὴν «Στατιστικὴν τῆς Γεωργίας τῆς Ἑλλάδος».

— **Ἀπέθανεν ὁ Εἰδουάρδος Προύμερος**, ἰατρός καὶ καθηγητῆς τοῦ ἐν Οὐάσιγκτωνι Κολλεγίου πανεπιστημίου, πολύτιμος φίλος καὶ ἀνταποκριτῆς τῆς «Ἑλληνικῆς Γεωργίας». Πλήρης ζωῆς καὶ δράσεως, πολλοῦ δὲ μέλλοντος ἀφήρηθη νεώτατος ἔτι ἀπὸ τῶν κόλπων φιλοστόργων γονέων καὶ νεαρῶτατος συζύγου, πρὸς οὓς ἡ «Ἑλληνικὴ Γεωργία» διαβιβάζει τὰ συλλυπητήρια αὐτῆς.

— **Ἀπέθανεν ὁ διάσημος Γεώργιος Ἀλφάν**, διευθυντῆς τῶν καλλωπιστικῶν ἔργων τῶν Παρισίων. Ὁ Ἀλφάν ἀπεδείχθη ὁ θαρραλαιότερος, μεγαλοφυέστερος καὶ ἱκανώτερος δημιουργὸς κήπων καὶ παραδείσων τῶν νεωτέρων χρόνων, δι' ὃ καὶ

εις αυτόν είχαν ανατεθή ή διοργάνωσις τής Παγκοσμίου εκθέσεως τών Παρισίων τοῦ 1889. Ἔργα αὐτοῦ εἶνε τὰ bois de Boulogne, bois de Vincennes, Champs-Élysées, parc Monceau, parc Montsouris, parc Buttes-Chaumont, τὰ πλαίσια καὶ οἱ κήποι τής Murette, τοῦ Trocadéro κ.τ.λ. πᾶσαι δηλαδὴ αἱ δημόσιαι φυτεῖαι τών Παρισίων. Τὸ θαυμάσιον δὲ σύγγραμμα αὐτοῦ L'art des jardins ἀποδεικνύει αὐτὸν ἕνα τών διασημοτέρων ἀρχιτεκτόνων τής κηπουρικῆς.

— **Ἀπέθανεν ὁ Koelhoff** διάσημος Βέλγος ὑδραυλικός, ὁ ἐκτελέσας τὰ ὑδραυλικά ἔργα πρὸς ἄρδευσιν τής Cambrine. Τὸ περί ἄρδεύσεων σύγγραμμα αὐτοῦ θεωρεῖται ἔργον κλασικόν.

— **Ἡ τοῦ 1891 ἐσοδεία τών οἴνων τής Ἑταλίας** ὑπόλογίζεται ὅτι ἀνῆλθεν εἰς 35,000,000 ἑκατόλιτρα.

— **Ἀπόδοσις οἴνοπνεύματος ἐκ διαφόρων οὐσιῶν καὶ ἀξία αὐτοῦ.** Ὁ Pinard δίδει τὸν κατωτέρω πίνακα ἐν ᾧ ἀναγράφονται οὐσίαι τινὲς ἐξ ὧν κατασκευάζονται οἴνοπνεύματα, ἡ ἀξία τών οὐσιῶν τούτων, ἡ εἰς οἴνοπνευμα ἀπόδοσις αὐτῶν, κτλ.

Χρησιμοποιουμένη οὐσία	Ἀπόδοσις οἴνοπνεύματος κατὰ 100 χιλιογράμματα οὐσίας	Ἀξία τών 100 χιλιογράμμων τής οὐσίας	Δαπάνη τής ἀποστάξεως τοῦ οἴνοπνεύματος	Ἀξία τών ὑπολειμμάτων κατὰ ἑκατόλιτρον	Στοιχίσις οἴνοπνεύματος κατὰ ἑκατόλιτρον	Ποιότης οἴνοπνεύματος
	φρ. χρυσᾶ	φρ. γρ.	φρ. γρ.	φρ. χρ.	φρ. γρ.	
Σακχαρότευτλον	7	2 —	12 —	0,50	35 —	Οἴνοπνευμα κοινόν.
Κολοκάσια	7	1,30	12 —	0,50	32,20	Οἴνοπνευμα ἐκλεκτόν.
Γεώμηλα	10	2,75	9 —	0,60	30 —	Οἴνοπνευμα κοινόν.
Μελάσσα	30	12 —	8 —	4 —	40,60	» »
Σίτος	32	18 —	11 —	12 —	55,70	Οἴνοπνευμα καλόν.
Κριθή	25	13 —	11 —	12 —	51 —	» »
Σίκαλις	30	16 —	14 —	12 —	45,60	» »
Ἀραβόσιτος	25	11 —	11 —	13 —	42 —	» »
Ὄρυζα	36	16 —	11 —	10 —	45 —	Οἴνοπν. πολὺ καλόν.
Εὐλοκέρατα	18	18 —	6,50	3,50	40 —	Οἴν. καλόν, εὐλίγον ἐν χρῆσει
Χουρμάδες	35	19 —	6,25	3,50	49,45	Οἴνοπν. πολὺ ἐκλεκτόν.
Σῦκα	14	1,80	6,25	3,50	49,05	» » »

— **Παραγωγή οἴνων Γαλλίας καὶ Ἀλγερίας τῷ 1890 καὶ τῷ 1891.**

ΟΡΙΣΜΟΣ	1891	1890	Ἐπὶ πλεόν	Ἐπὶ ἔλαττον
Παραγωγή οἴνων ἐν Γαλλίᾳ.				
Ἀριθμὸς ἑκταρίων (*) πεφυτευμένων δι' ἀμπέλων	1,763,374	1,816,544	— —	53,170
Μέσος ὅρος παραγωγῆς κατὰ ἑκτάριον ἑκατόλιτρα	17	15	2	— —
Ὀλική παραγωγή εἰς ἑκατόλιτρα (**).	30,130,555	27,416,327	2,723,228	— —
Μέση τιμὴ τοῦ ἑκατολίτρου παρά τῷ παραγωγεῖ φράγκο	33 1/2	36	— —	2 1/2
Τεχνικαὶ οἶνοι (vins factices).				
Ἀγγυραῖα κατόλιτρα σταφιδίται (βιομηχανίων καὶ ἰδιωτῶν) ἑκατόλιτρα	1,833,298	1,946,727	— —	63,431
	1,704,446	4,292,850	— —	2,588,404
Παραγωγή οἴνων ἐν Ἀλγερίᾳ.				
Ἀριθμὸς ἑκταρίων πεφυτευμένων δι' ἀμπέλων	107,048	98,541	8,507	— —
Παραγωγή οἴνων ἐκ σταφυλῶν, ἑκατόλιτρα	4,058,412	2,844,130	1,214,182	— —
Παραγωγή λαγγύρων ἑκατόλιτρα	1,575	58,887	— —	57,312

(*) Τὸ ἑκτάριον = πρὸς δέκα στρέμματα.

(**) Τὸ ἑκατόλιτρον = πρὸς 78 ὀκάδας.

— **Ἀπέθανεν ὁ Hardy** διευθυντῆς τῆς Κηπουρικῆς σχολῆς τῶν Βερσαλλιών ἐν ἡλικίᾳ 68 ἐτῶν. Ὁ Hardy διεκρίθη ὡς εἰς τῶν ἀρίστων δενδροκόμων τῆς Γαλλίας καὶ ὡς ἰκανώτατος διευθυντῆς τοῦ ἀνωτάτου δενδροκομικοῦ ἰδρυμάτος τῆς Εὐρώπης.

— **Ἀπέθανεν ὁ P. Ch. Joubert** ἐν ἡλικίᾳ 71 ἐτῶν, ἄλλοτε πρῶτος συντάκτης τοῦ *Moniteur vinicole* καὶ συνεργάτης τοῦ *Journal de l'Agriculture*.

— **Ἡ παγκόσμιος παραγωγή σίτου** κατὰ τὸ Evening corn trade list εἶνε ἐφέτος ἀνωτέρα τῆς περυσινῆς καὶ προπερυσινῆς ὡς ἐκ τοῦ κατωτέρω πίνακος φαίνεται.

Παραγωγή	1891	1890	1889
Εὐρώπης	ἑκατόμμια 400,055,000	ἑκατόμμια 474,237,000	ἑκατόμμια 420,128,800
Ἀμερικῆς, Ἀσίας, Αὐστραλίας καὶ Ἀφρικῆς	380,915,000	300,527,000	338,598,200
	<u>780,970,000</u>	<u>774,764,000</u>	<u>758,727,000</u>

Ἡ αὐξήσις αὕτη τῆς ἐφετινῆς παραγωγῆς ὀφείλεται κυρίως εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας αἵτινες παρήγαγον 25⁰/₁₀₀ πλεονέκτερον ἢ κατὰ τὸ παρελθόν ἔτος. Ἀφ' ἑτέρου ὁμως ἡ παραγωγή τῆς σικάλειας, δι' ἧς τρέφονται κατὰ μέγα μέρος ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ῥωσίᾳ, ἦτο ἐφέτος πανταχοῦ μηδαμινή, ἐντεῦθεν δὲ κυρίως προῆλθεν ἡ αὐξήσις τῆς τιμῆς τοῦ σίτου.

— **Παρατηρήθη ὅτι οἱ βιάτραχοι** τρώγουσι τὰς μελίσσας, ὅθεν αἱ κυφῆλαι δέον νὰ τίθενται ἐπὶ βάρου πεντήκοντα περίπου ἑκατοστῶν τοῦ μέτρου ὑψηλοῦ.

— **Ὁ βιάτραχος** εἶνε ὠφελιμώτατος ζῷον, καὶ ὁμως εἶνε τὸ ἀντικείμενον γενικῆς καταδιώξεως. Ἄνδρες καὶ παιδιά, γέροντες καὶ νέοι ὅπου τὸν εὐρωσι πόν φονεύουσιν, οἱ μὲν χάριν παιδιᾶς οἱ δὲ ἄνευ λόγου, ἢ μᾶλλον ἔνεκα τῆς εἰδεχθοῦς μορφῆς του. Ὁ βιάτραχος τρέφεται ἀποκλειστικῶς μὲ ἕντομα. Οἱ εἰς τοὺς κήπους διαμένοντες βιάτραχοι καθαρίζουσιν αὐτοὺς ἀπὸ τῶν πανταίων βλαβερῶν ἐντόμων. Ἐν τῷ τελευταίῳ τεύχει τῆς *Revue des Sciences naturelles appliquées* (1891

σελ. 638) ὁ Decaux ἀναφέρει πολλὰ παραδείγματα τῶν εὐεργετικῶν ἀποτελεσμάτων τῆς εἰσαγωγῆς βιατράχων ἐντός κήπων λυμαινομένων ὑπὸ ἐπιβλαβῶν ἐντόμων, προτείνει δὲ ὡς μόνον πρακτικὸν μέσον πρὸς καταπολέμησιν τῆς ἀκρίδος ἐν Ἀλγερίᾳ τὴν πολλαπλασίασιν τῶν βιατράχων, ἧτις διὰ τῆς κατὰ μεγάλας ἀποστάσεις διατηρήσεως λιμναζόντων ὑδάτων ἢ δεξαμενῶν δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ εὐκολώτατα καὶ εἰς τὰ ξηρότερα ἀκόμη ἰσάφη. Παύσατε λοιπὸν καταδιώκοντες τοὺς βιατράχους ὧν τὸ μόνον ἐλάττωμα εἶνε ὅτι τρώγουσι καὶ τὰς μελίσσας, ὅπερ ὁμως δύναται νὰ προληφθῇ ὡς ἀνωτέρω λέγομεν.

— **Οἱ βόες τῆς δημοκρατίας τῆς Ἡλλάδας** (Νοτίου Ἀμερικῆ) ὑπολογίζεται ὅτι φέρχονται εἰς 80 ἑκατομμύρια. Ἡ πληθὺς αὕτη τῶν βοῶν κατὰγεται ἐξ ὀκτώ ἀγελάδων καὶ ἐνὸς ταύρου μεταφέρθέντων εἰς τὴν Βρασίλιαν περὶ τὰ μέσα τοῦ 18^{ου} αἰῶνος. Ὡς γνωστὸν πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς βόες δὲν ὑπῆρχον εἰς τὴν ἡπειρον ταύτην.

— **Τομάται, ὁπώρας καὶ βούτυρον** διατηροῦνται ἐν ἀρίστη καταστάσει καὶ ἐπὶ πολὺν χρόνον περιτυλισσόμενα διὰ χάρτου ἐμβεβαμμένου ἐντός διαλύσεως ἰτεύλικου ὀξέος (iciide salicylique). Λάβε κοχλιάριον ἰτεύλικου ὀξέος καὶ διάλυσον αὐτὸ ἐντός 5—6 μερῶν καθαροῦ οἴνοπνεύματος ἐν τῇ διαλύσει ταύτῃ εἰσβαψὸν λευκὸν καὶ λεπτὸν χάρτην ὃν ἀκολουθῶς στεγνῶνεις ἀπλώνων ἐπὶ σχοινίου (Agr. merid).

— **Ποικιλοφύλλου ῥοδῆς** ἀγγέλλει τὴν ἐμφάνισιν τὸ *Gardner's Chronicle*. Τοιαύτη ποικιλία ῥοδῆς, ὡς γνωστὸν, δὲν ὑπῆρχε μέχρι τοῦδε.

— **Σημειώσεις περὶ τῆς ἱστορίας τῆς εἰσαγωγῆς τῶν γεωμήλων ἐν Εὐρώπῃ.** Ὡς γνωστὸν ἡ Ἀμερικῆ εἶνε ἡ πατρίς τῶν γεωμήλων. Ἡ ἱστορία ἀναφέρει ὅτι τὸ φυτὸν τοῦτο ἦτο ἄγνωστον εἰς τὰ ἄλλα μέρη τῆς ὑδρογείου ὅτε οἱ Ἰσπανοὶ κατέκτησαν τὸ ἀνώ Περου ἐνθα τὸ εὖρον καλλιεργούμενον. Δὲν εἶνε δὲ ὁ μικρότερος θησαυρὸς τὸν ὁποῖον

μετέφερον ἐκ τοῦ νέου εἰς τὸν παλαιὸν κόσμον. Τὰ γεώμηλα ἐνεφανίσθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην περί τὰ μέσα τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος. Εἰς τὴν Ἰσπανίαν μετέφερον αὐτὰ οἱ τολμηροὶ αὐτῆς θαλασσοπόροι. Βραδύτερον ὁ ἄγγλος ναύαρχος Walter Raleigh τὰ μετέφερεν ἐκ τῆς βορείου Ἀμερικῆς εἰς τὴν πατρίδα του, μεθ' ὃ δὲν ἐβράδυναν νὰ διαδοθῶσι καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας. Ἀλλὰ δὲν ἐγένοντο δεκτὰ πανταχοῦ μετὰ τῆς αὐτῆς προθυμίας, χῶραι τινὲς μάλιστα ἐθεώρησαν τὸ φυτὸν τοῦτο ὡς ἐπικίνδυνον. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ νικήσῃ μεγάλα ἐμπόδια ὅπως ριζωθῆ ἐν Εὐρώπῃ. Ἐν Ρωσίᾳ οἱ χωρικοὶ τὸ ὠνόμαζον μῆλον τοῦ διαβόλου, λέγοντες ὅτι κέκτηται τὴν ἀθ' ἰαν ιδιότητα νὰ ἀναπτύσσῃ παρ' αὐτοῖς χοιραδικὰς ἀσθενείας. Ἐνεκα τῶν ἀδικαιολογήτων τούτων λόγων, μὴ στεργόντων τὸν κατόικων νὰ καλλιεργήσωσιν αὐτὸ, ἡ ῥωσικὴ κυβέρνησις εὐρέθη πολλάκις εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ καταφύγῃ εἰς αὐστηρότατα μέτρα. Ἡ Ἰταλία καὶ μάλιστα ἡ μεσημβρινὴ Γαλλία ἐπέδειξαν ὡσαύτως ἀποστροφὴν πρὸς τὸ γεώμηλον. Μεταξὺ τῶν Γάλλων, κατὰ τὴν ΙΗ' ἑκατονταετηρίδα, πολλοὶ ὑπεστήριζον ὅτι τὸ γεώμηλον περικλείει τοξικὰ συστατικά, ἄλλοι ὅτι ἀπετέλει βάνουσον τροφήν κατάλληλον τὸ πολὺ πολὺ διὰ τὰ κτήνη. Εὐτυχῶς ὁμως εὐρέθησαν ἐνθερμοὶ υπερασπισταὶ αὐτοῦ, ὁ χημικὸς Μονδιδιέ καὶ ὁ Παρμαντιέ ὅστις ἀνέλαβε νὰ ὑποστηρίξῃ. Αἱ ἀπόπειραι τούτου ἐστέρθησαν ὑπὸ ἐπιτυχίᾳ. Ἄλλως τε τὸ γεώμηλον εὔρε δραστήριον ὑποστηρικτὴν ἐν Γαλλίᾳ αὐτὸν τὸν βασιλέα Λουδοβίκον ΙΣΤ', ὅστις δὲν ἐβράδυνε νὰ ἀναγνωρίσῃ ὅλην τὴν ὠφέλειαν τοῦ φυτοῦ τούτου συγχρόνως δὲ καὶ τὸ ἀβλαβὲς αὐτοῦ, ὡς καὶ τὴν χρησιμότητα ἣν ἠδύνατο νὰ παράσχη κατὰ τὰς σιτοδίας αἰτίνες τότε συνεχῶς ἐνέσκηπτον. Ὅπως ἐνθαρρύνῃ δὲ τὴν χρῆσιν αὐτοῦ ἐκόσμη διὰ τῶν ἀνθῶν αὐτοῦ τὴν κομβιοδόχην του καὶ παρέθετε τὰ φύματα εἰς τὴν τράπεζάν του. Οἱ αὐτικοὶ ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμα του. Παρ' ἡμῖν ὁ εἰσαγαγὼν τὴν χρῆσιν καὶ καλλιέργειαν τῶν γεωμηλῶν εἶνε ὁ κείμενος Κυβερνήτης.